

TWEE LEGE STOELLEN

HAN NEFKENS

Translated by Nancy Forest-Flier

1. Vals positief

24 september 1987. Calle Durango, Mexico Stad.

Ik had een drukke dag: ik moest een stukje schrijven over een lekkende kerncentrale, een potje honing kopen bij de gezondheidswinkel op de hoek van de straat. En ik moest het resultaat van een bloedtest ophalen bij een privé-laboratorium.

Al maanden had ik een infectie in mijn keel, ik was naar verschillende specialisten geweest en had diverse antibioticakuren genomen, maar mijn keel bleef rood, ik bleef hoesten. Ik wist zeker dat het kwam door de luchtvervuiling, die bruin-gele smog die als een zware deken over de stad hing.

Een bevriende Nederlandse homeopaat had tussen neus en bebaarde lippen door voorgesteld dat ik ook een hiv-test zou laten doen. Ik vroeg of dat hetzelfde was als de aidstest. Ik had al jaren een vaste relatie, de kans dat ik besmet zou zijn leek mij miniem. Kees, de homeopaat, dacht ook dat die kans klein was maar je wist maar nooit. Kees droeg sandalen en ik had niet veel vertrouwen in de mening van mensen die sandalen droegen.

Bij het laboratorium duwde de receptioniste me een envelop in mijn handen die ik op straat openmaakte. Er stond: *anti-cuerpos antigenos hiv-positivo*. Betekende positief negatief? Betekende positief dat je binnen een paar jaar dood was?

Ik stond midden op die drukke straat in Mexico Stad; auto's raasden voorbij, voetgangers duwden me in de rug, het begon te schemeren. Ik besloot weer naar binnen te gaan om met een dokter te praten. Na lang aandringen kreeg ik iemand in witte jas te zien, de doktoren waren al naar huis. De zoon van de eigenaar van het laboratorium vertelde me dat er een kans van 10 procent was dat dit een

vals positief resultaat was.

Hij raadde me aan naar de Verenigde Staten te gaan om daar een test te laten doen met de modernste apparatuur. Die test zou zekerheid bieden. Ik vroeg me af of hij de naam van de test, die hij op het papiertje met mijn onbetrouwbare resultaat schreef, wel goed had gespeld: moest ik echt een *western blot* laten doen of heette die test *western blood* en was die speciaal bedoeld voor mij en andere Westerners?

Weer op straat rekende ik uit dat, als er kans van 10 procent was dat deze test een vals resultaat had gegeven, en er 50 procent kans was dat je aids krijgt als je seropositief bent (zoals ik in de krant had gelezen), ik 45 procent kans zou hebben om binnen twee jaar dood te zijn. Of was het 47.5 procent? Ik ben altijd slecht geweest in rekenen en vroeg me af of het zin had dat alsnog te leren. Ik drukte het potje honing zo stevig onder mijn arm dat het een rode striem achterliet op mijn arm, net boven de plek waar tien dagen eerder bloed was geprikt. Een week later ging ik naar Amerika. De test heette inderdaad *western blot*, niet *blood*. En mijn bloed was wel degelijk met hiv geïnfecteerd. In Houston werd me gezegd dat het belangrijk was mijn T4-cellen te laten controleren. Toen die na enige tijd een dalende lijn vertoonden begon ik AZT te slikken. Ik moest iedere vier uur een pil nemen en kocht in een groot winkelcentrum een pillendoosje met een wekker die ook midden in de nacht afging.

Ondertussen heb ik ze allemaal geprobeerd: de pillen en de cocktails. Dankzij dat geslik is het me gelukt mijn T4-en stabiel en het virus ondetecteerbaar te krijgen.

Maar wat als ik een echte Mexicaan was geweest? Eentje zonder geld om naar Houston te vliegen om daar de western blot te doen, eentje zonder geld voor AZT en DDI en Kaletra en alle combinaties die op 'vir' eindigen? Die op diezelfde avond hetzelfde resultaat kreeg en het

net als ik in de schemer op straat las? Hij verscheurde het snel en probeerde te vergeten, omdat hij er toch niets mee kon. Die Mexicaan, die tienduizenden Mexicanen zijn nu dood. Kan ik van geluk spreken dat ik *western blood* heb en *western* geld? Is het dat, een kwestie van geluk? Heb ik geboft?

2.Eigen deeg

‘Vals positief’, het stukje dat ik kort geleden schreef, reisde naar Mexico en kwam zojuist weer terug. Een vriendin die haar broer aan aids heeft verloren omdat er geen medicijnen waren in het ziekenhuis in Mexico Stad, schreef dat ze moest huilen toen ze mijn woorden las.

‘Maar ik realiseerde me ook hoe bevoorrecht ik ben dat ik nog leef. Ik realiseerde me de enorme verantwoordelijkheid die ik heb om iedere minuut zo goed mogelijk te leven; ik krijg de kans die hem niet meer is gegeven.’

In die paar woorden schreef ze wat ik bedoelde, ze gaf me een koekje van eigen deeg, een koekje van ons beider deeg. Het is een koekje dat ik altijd in mijn mond heb maar dat ik zelden proef. Ik zak weg in de beslommingen van het dagelijkse leven, de sokken die gewassen moeten worden, het rennen naar de afspraak waarvoor ik niet te laat wil komen, de spreid op het bed die rechtgetrokken moet worden, de dop die op de tube tandpasta moet worden geschroefd, de radijsjes die moeten worden gekocht, het gewone leven. Maar het gewone is niet gewoon, het gewone is bijzonder.

Drie keer per dag word ik er met het innemen van mijn medicijnen op gewezen hoe bijzonder het gewone is, maar dat wil ik maar al te vaak vergeten. Ik heb het te druk met het onderhandelen over de prijs van een nieuw schilderij, met het uitsmeren van mijn vochtinbrengende crème, het opnieuw rangschikken van mijn klerkast zodat er meer streepjesoverhemden in passen. Ik maak me bezorgd of mijn nieuwe schoenen wel staan bij het jasje dat ik afgelopen week heb gekocht.

Ik, die beter zou moeten weten, ben zo bezig met het gewone dat ik niet stil sta bij hoe bijzonder dat gewone is.

Ik laat de smaak van het koekje nauwelijks meer doordringen. Soms ga ik met mijn tong even langs mijn verhemelte, en slik de kruimeltjes van eigen deeg dan gauw door. Werkelijk proeven doe

ik alleen maar wanneer mijn eigen koekje zo groot en overweldigend voor me staat dat ik er niet meer omheen kan. Zoals bij de e-mail van mijn vriendin uit Mexico.

3. Mercy Centre

Het is hier in Thailand niet moeilijk mensen te ontmoeten; een vriend stelde me voor aan iemand die, net als ik, schrijft. We hebben nog meer gemeen, dacht ik, toen ik zag dat Tew dezelfde bril droeg als ik. Hij heeft ook een huis in de buurt van Barcelona dus we spreken Spaans op weg naar Mercy House, het ziekenhuisje waar mensen met hiv verzorgd worden en dat midden in de sloppenwijk van Bangkok ligt. Tew is daar elke dag en kent iedereen. Zo vrij en ongedwongen als hij zich beweegt, zo verstijfd ben ik bij het zien van de mensen met wie ik, behalve de plek waar we zijn geboren, zoveel gemeen heb

De meeste liggen in bed en wachten. De beelden van vroeger die wij met moeite uit ons geheugen hebben gewist bestaan hier nog steeds.

Op een bed ligt een oude man aan een zuurstofapparaat. Dichterbij gekomen zie ik dat de man helemaal niet oud is, hij is jonger dan ik. Tew denkt dat het vandaag zijn laatste dag zal zijn, hij streelt zijn arm en fluistert wat in zijn oor. Ik kijk de andere kant op, daar ligt een jong meisje met haar ogen wijd open. Ze straalt, maar kan me niet zien, het virus heeft haar hersenen aangetast, ze is sinds kort blind. Ik raak haar hand even aan, ze knijpt zachtjes terug.

In een andere zaal spelen kinderen. Omdat hun moeders tijdens de zwangerschap medicijnen hebben gekregen hebben sommigen nu resistentie ontwikkeld tegen de hiv-remmers, zij worden vaak niet ouder dan twaalf. De kinderen die te zwak zijn om naar school te gaan kijken naar tekenfilms op de televisie. Ik ga bij ze zitten, geef een jongen vruchtensap te drinken en streel de rug van een meisje met uitslag op haar lippen. Wat neem je mee voor kinderen met hiv? Zuurtjes, balpennen, teddyberen, Crixivan?

Een aantrekkelijke vrouw loopt rond in een T-shirt met *Police* erop. Over een paar weken is ze sterk genoeg om terug te gaan naar de

Super Pussy Club in Patpong en wat te verdienen voor haar familie. 'Wat moet ik doen?' zegt Tew, 'Moet ik het haar verbieden?'

Ik stel voor dat ze een grote zak condooms meeneemt. Maar volgens Tew gebruiken veel cliënten die toch niet. Het meisje is jong en knap, de mannen zijn ver van huis en in een exotisch land.

Een vrouw wordt binnengebracht door haar vader. Ze heeft een open wond op haar billen, hij weet niet meer wat hij met haar moet doen. In een plastic tasje draagt ze haar bezittingen, een bloes, een beker, wat foto's. Ze legt de plastic tas op het nachtkastje, gaat voorzichtig op het bed zitten en kijkt rond. Als haar vader afscheid neemt en wegloopt zwaait ze hem na, ook als hij al lang verdwenen is. Het liefst was ik bij haar op bed gaan zitten om haar gezelschap te houden en mezelf niet alleen te voelen. Maar ik ga verder, het is een instinct, ik kan niet anders.

In de volgende zaal wordt een ernstig zieke gemasseerd, de vrijwilliger draagt een masker ter bescherming tegen een tb-besmetting. Mijn Thaise alter ego met de smaakvolle bril zegt dat hij al een tijd geen maskers meer draagt, hij is niet meer bang. Ik heb nog veel van hem te leren.

Ik glimlach naar de vrouw op het bed, zij lacht terug zoals Thai dat doen, een lach die duizend dingen kan betekenen en die wij buitenlanders moeilijk kunnen interpreteren.

Over een maand ben ik hier weer, want ondanks de verschrikkelijke naam hoor ik thuis in Mercy Centre. Ik, en wij allemaal.

4. Persbericht

Associated Press Blantyre, Malawi. Een vooraanstaand stamhoofd uit Malawi heeft vrijdag het bestaan van aids ontkend en zei dat de duizenden doden die aan de epidemie worden toegeschreven zijn omgekomen door een plaag van God om jeugdigen die zich misdragen te straffen. 'Er is geen ziekte die aids heet in dit land, zoals de regering en andere mensen beweren,' zei group village headman Makunganya tegen journalisten en functionarissen van de mensenrechtencommissie van Malawi. Minstens 14 procent van de 11 miljoen Malawianen hebben hiv, het virus dat aids kan veroorzaken, maar Makunganya zei dat het een complot was van activisten om mensen in verwarring te brengen.

Nou heb ik toch al die jaren gedacht dat ik een virus in mijn bloed had maar dat is helemaal niet waar. Het zit in mijn hoofd. Het is een plaag van God. Een complot van activisten. Wat een geruststelling. Die misselijkmakende pillen kan ik nu gelukkig ook wel door de wc spoelen. Ik en die anderhalf miljoen Malawianen spoelen ze gewoon door de wc. Alleen hebben die anderhalf miljoen Malawianen en veertig miljoen andere mensen nog geen pillen om door de wc te spoelen.

Misschien moeten we eerst met zijn allen zorgen dat ze die pillen krijgen zodat we ze gezamenlijk door de wc kunnen spoelen. Zodat we gezamenlijk weten dat er niets aan de hand is zolang we ons maar goed gedragen. Als we ons goed gedragen kan geen plaag of complot ons meer raken. Dan hebben we geen pillen meer nodig. Alleen een rein geweten en een goed verstand.

Met een goed verstand kom je een heel eind in deze wereld, een verdomd eind kom je met een goed verstand.

5. Dag/nacht

Ik schiet om vijf uur 's ochtends wakker en de wereld ligt leeg en stil voor me. Al een tijd geleden heb ik met mezelf afgesproken dat ik geen slapende hoeft te imiteren, ik kan het toch niet en er is niets zo gênant als een mislukte imitatie.

De gedachten van een slapeloze en de dromen van een slapende zijn eender. Je wordt meegevoerd, kunt niet van tevoren kiezen tussen een aangename droom of een nachtmerrie, een prettige gedachte of een schrikbeeld. Het mooie van dromen is net als het verschrikkelijke van nachtmerries; hoe hard je ook rent, je komt niet vooruit en hebt, net als in de ergste momenten van je leven, geen greep op de gebeurtenissen. Iedere nacht word ik wakker met een beeld in mijn gedachten. Dan sluip ik heel stil op mijn blote voeten naar de computer en probeer vorm te geven aan de natte klei van dat beeld. Ik kneed en duw en trek zonder na te denken, mijn onderbuik neemt over en leidt mij, zoals onderbuiken dat wel vaker doen 's nachts.

Altijd ben ik verbaasd over wat er uit die klomp komt. Misschien word ik wel wakker uit de drang om mezelf te verbazen. Als ik vooraf al weet waar ik terecht kom hoeft ik niet meer achter mijn computer te gaan zitten. Het gaat om wat er verstopt zit, de gedachte die uit de klei te voorschijn komt. Met mijn klei ben ik nooit alleen. Zo is mijn nacht dag, een nacht-dag waarin ik boetseer. Soms, wanneer de massa vormeloos blijft liggen en ik geen gezelschap heb, overvalt de stilte mij.

Mijn troost is dan het belletje van het internet. Iemand komt me gezelschap houden, een kennis uit Californië, waar het namiddag is, of een vriend uit Thailand die net ontbeten heeft. Dan besef ik weer dat het grootste deel van de wereld nu niet slaapt, dat er mensen zijn die aan me denken en ik dus niet alleen ben. Ik laat me graag troosten, al is het door een verloren bericht, een onvrijwillige e-mail die dankzij

een virus mijn geheugen is binnengedrongen.

Als de bel niet gaat kijk ik of ik ergens in de flat aan de andere kant van de patio een lichtje zie branden. Het kan een lichtje zijn van iemand die net is thuisgekomen van een avondje stappen of iemand die vroege dienst heeft. Misschien is die buurman voor zijn televisie in slaap gevallen of gewoon vergeten de lampen uit te doen.

Als na een half uur het licht nog brandt is dat het bewijs dat daar een collega woont. Dan kan ik uren kijken, het licht aan de overkant warmt mijn koude voeten.

Pas als ik dit teken van leven zie weet ik dat ik echt besta.

6. Van geluk spreken

Anderhalf jaar geleden begon de mevrouw die naast mij zat op een terrasje hevig te trillen. Het tafeltje trilde, haar stoel trilde, de grond trilde, de stad trilde, alles trilde. Drie maanden bleef het trillen en toen het trillen was opgehouden was ik een ander. Wat er gebeurd is tijdens die hersenontsteking weet ik niet zo goed. Toen ik weer een beetje kon horen wat de mensen zeiden merkte ik wel dat ik ze zonder dat te willen erg heb laten schrikken. Heel langzaam begint iets tot me door te dringen. Iets, maar niet alles laat ik doordringen, want alles vind ik nog wat veel.

Ik kwam een bekende tegen die me op mijn schouder kloppend zei dat ik van geluk mocht spreken. Hij bedoelde dat ik van geluk mag spreken dat ik niet dood ben gegaan. Daar heeft hij vast gelijk in maar ik voel dat niet zo. Het verdriet staat , verborgen, listig verpakt nog in de weg. Ik sluit mijn ogen maar daarmee is het niet verdwenen. Verdriet, verwarring en boosheid voel ik, maar geen geluk. Dat toont aan dat er echt iets mis is met me. Ik ben verdrietig omdat mijn leven in gevaar was en de mensen van wie ik houd bezorgd waren. Ik ben verward over wat er nu is en waar ik mee door moet, ik ben boos dat iets bijna uit mijn handen werd gerukt en daarna ongevraagd werd teruggegeven.

Ongevraagd, daarom ben ik boos. Het leven is flink brutaal, de dood nog meer. Dat doet maar, neemt en geeft en kan geen besluit nemen. Het was een dictatuur, mij werd niets gevraagd. Niet dat ik welke vraag dan ook kon beantwoorden. Zo bezien was het leven wel verstandig, een verlicht potentaat. Verlicht, maar toch ongehoord bazig en dat past niet meer in deze tijd.

Van geluk zou ik moeten spreken, maar ik stampvoet van boosheid. Ik stampvoet als een klein kind, ik tier als een peuter in het lichaam van een man op middelbare leeftijd.

De zin *van geluk spreken* vind ik nogal lang en ik heb nog wat moeite met lang en veel. Ik mag spreken. Van geluk. En nog een paar andere dingen. Ik mag spreken en ik kan weer spreken. Dat is geluk.

7. Role model.

Vroeger was ik altijd een beetje gespannen voordat ik naar de hiv-dokter ging. Wat als mijn virale lading gestegen is? Wat als mijn T4-cellen gezakt zijn? Wat als blijkt dat de huidige medicijnen niet meer aanslaan? En wat als de medicijnen die daarna komen ook niet aanslaan? Wat als niets meer aanslaat en de hel echt losbarst, dacht ik vroeger, terwijl ik in de wachtkamer plaatsnam.

Sinds de hel in mijn hersenen is losgebarsten en ook weer tot relatieve rust is gekomen, ben ik niet meer gespannen. De gedachte 'wat zou er gebeuren als' speelt niet meer door mijn hoofd, dat is een veel te ingewikkelde taalkundige constructie, daar ben ik nog niet aan toe.

Dus ga ik zitten in de wachtkamer en blader de tijdschriften door. Ik kijk naar de foto's van de artiesten en hun zwembaden en naar de blinkende juwelen van hun dames.

Ik vraag me af waarom er toch altijd van die oude tijdschriften in de wachtkamers van doktoren liggen. Zijn wij de *Hola* van deze week niet waard? Zijn de wachtkamers van doktoren prullenmanden waar hun echtgenotes smoezelige roddeltijdschriften kunnen dumpen? Kun je vies beduimd papier bij ons kwijt?

Als ik de uitslag krijg denk ik niet 'wat als die goede resultaten maar drie maanden duren?' Ik denk niet 'wat als die goede resultaten maar drie jaar duren?' In die constructie zit als en als denk ik nog niet. Wanneer ik de uitslag krijg ben ik blij, alleen maar blij. Wat dat betreft begin ik steeds meer op onze hond te lijken. Ik ben wat ik ben en niets anders.

Boos, verdrietig, blij: met heel mijn lijf ben ik dat, met iedere vezel en iedere spier. Er is niets anders, geen nuance, geen relativering, daar ben ik nog niet aan toe.

Wie weet ga ik met wat oefenen steeds meer op mijn *role model*

lijken. Het boeren en het winden laten heb ik nog niet zo onder de knie en ook mijn snuit is nog niet plat genoeg, maar het is gewoon een kwestie van oefenen. Oefening baart kunst, de kunst een Franse bulldog te zijn.

8. Conceptuele kunst

Ik ga stoppen met schrijven. Ik ga er niet mee door. Ik verval alleen maar in herhaling, ik vertel duizend keer hetzelfde verhaal, maar niet in duizend variaties. Schrijven is te veel verbonden met iets waar ik fel tegen ben: lezen. Ik kan toch niet bijdragen aan iets dat ik verfoei! Zelfs als ik beloof zelf niet te lezen wat ik schrijf blijft schrijven een kwalijke zaak. Het is als een niet-roker die in een sigarettenfabriek werkt. Erger nog, ik ben geen niet-roker maar een ex-roker. Dus dit is mijn laatste stukje, dit is mijn zwanenzang. Voor vandaag.

Vanaf morgen ga ik me bezig houden met mijn variatie op conceptuele kunst. Ik bedenk iets, anderen voeren het uit en dan noem ik het kunst. Eigenlijk niet echt anders dan hoe mijn leven zich tot nu toe heeft afgespeeld, alleen geef ik er nu een naam aan. Zo lijkt het alsof ik iets doe. Het niets doen wordt doen. En dat is toch een heel aantrekkelijk idee voor een semi-luiaard.

Dus voorlopig heb ik het te druk met niks doen om te schrijven. Het eerste wat ik niet ga doen is een muur bouwen van antihiv-pillen. Ik neem een antihiv-pil, een oranje pil want dat toont kleurrijk, en die pil stop ik in een vierkant glazen doosje van vijf bij vijf centimeter. Of ik stop het in een doosje van tien bij tien centimeter, ik moet nog even nadenken welke van die twee maten ik niet ga gebruiken. Het mag ook een doosje van plexiglas zijn of iets anders doorzichtig.

Dat doe ik negenhonderdnegenennegentig keer. Van die duizend min één doosjes bouw ik aan een muur. Niet. Een muur tegen hiv. Een anti-retrovirale barrière.

Het is een project dat alleen wij in de rijke landen kunnen uitvoeren. In de arme landen hebben ze geen anti-retrovirale pillen, dat is niet goed voor ze, anders zijn er te veel mensen in die arme landen. In die arme landen zijn wel enclaves van rijke landen, mensen die in huizen omringd door stenen muren met prikkeldraad wonen. Maar die

mensen willen vast niet meedoen aan mijn conceptuele project, dan zouden ze teveel de aandacht vestigen op het feit dat ze ambassadeurs van rijke landen zijn, afgevaardigden van ons.

Als ik bedenk dat ik die muur wel kan bouwen maar de meeste mensen in de wereld niet, word ik kwaad. Niet verdrietig maar kwaad. Het is niet nodig, het is alleen maar een kwestie van organisatie. Je moet goed nadenken hoe je het aanpakt zodat iedereen tevreden is, zowel de makers als de slikkers van de pillen, en dat zijn meestal niet dezelfde personen.

En dat nadenken is nu eens geen conceptuele kunst, want het moet echt gebeuren. Niet morgen maar vandaag. Nu. Niet doen moet doen worden. Deze kunst moet meer zijn dan alleen een idee.

9.To be answered

Il live in Cambodia and my son got aids.

The drugs are really expensive.

Any body knows a way to get cheap drugs from India or Brazil

Thanks

Nissai

Vandaag ontving ik deze e-mail van een volkomen onbekende, verdwaaald tussen de stroom van berichten waarop ik ben geabonneerd met informatie over nieuwe antihiv-middelen, bijwerkingen, conclusies van congressen en resultaten van onderzoeken. Een moeder (of is Nissai een mannaam?) die net als vele anderen machteloos moet toezien hoe haar kind langzaam doodgaat; een machteloosheid die des te wranger is omdat ze weet dat er medicijnen te koop zijn waarmee het leven van haar zoon gerekt kan worden.

Mijn eerste impuls was om een pakket met medicijnen samen te stellen en dat naar Nissai te sturen. Dat wilde ik kortgeleden ook doen voor mensen in Mexico, maar het werd me door experts ter plekke afgeraden; één of een paar geïnfecteerden helpen zou wreed zijn tegenover de anderen, het zou tot grote onderlinge problemen leiden. Ik kon beter op structurele wijze iets bijdragen via een project dat erop toeziet dat de medicijnen daadwerkelijk bij de mensen terecht komen en dat ze stipt op tijd en onder de juiste omstandigheden worden ingenomen om resistentie te voorkomen.

Is het gewone menselijke betrokkenheid waardoor dit bericht me zo raakt, waardoor de kleine taal- en spelfouten me zo ontroeren? Of is het herkenning? Omdat ook ik heb moeten toezien hoe iemand van wie ik hield voor mijn ogen stierf. Alleen wilde die de beschikbare medicijnen niet innemen. Of is het *survivor's guilt*? Ik wel, zij niet. Er is geen enkele aanvaardbare reden waarom ik wel mijn leven mag

rekken en tientallen miljoenen anderen niet. Ik heb niet meer mijn best gedaan, ik ben het niet meer waard om te mogen leven, ik ben alleen op de goede plaats en in het goede milieu geboren. In tegenstelling tot die tientallen miljoenen anderen heb ik geluk gehad, dom geluk.

Moet ik niet al mijn geld besteden aan een project om medicijnen beschikbaar te stellen aan mensen met hiv in de Derde Wereld? Is het niet decadent dat ik werk koop van Roni Horn en Joerg Sasse, in het Oriental Hotel logeer en bij Prada winkel terwijl er mensen sterven aan dezelfde aandoening die ik heb? Of zou niemand meer Roni Horns mogen kopen en in het Oriental hotel mogen logeren zolang er nog mensen onnodig sterven op deze aarde?

Is het survivor's guilt? Denk ik dat ik een prijs moet betalen voor het feit dat ik er nog ben, moet ik boete doen? Of, erger nog, maak ik stiekem in mijn achterhoofd een deal met een hogere macht: als ik nu al mijn geld weg geef om anderen te helpen, dan laat u mij vast wel leven want eerlijk is eerlijk. Alsof ik niet zou weten dat in het leven eerlijk helemaal niet eerlijk is en dat er helemaal geen hogere macht bestaat aan wie we verzoeken en beloftes kunnen richten, die open staat voor verdeckte pogingen tot omkoperij.

Nissai richtte zich tot de wereld in het algemeen via het internet; ze richtte zich tot ons, tot mij. Ik stop haar e-mail in het archief van berichten waarvan ik niet meteen weet wat ik er mee moet doen maar die ik niet wil uitwissen. Nee, beter nog, ik open een speciaal archief voor haar: *Nissai, to be answered.*

10. Aids Memorial Day

Over het algemeen denk ik niet zo vaak meer aan ze: Jeff, Mario, Julio, Carlos, Pedro, Pascal, Francisco. Aan Victor denk ik nog het meest. Ik denk liever niet aan vroeger, ik wil me op de toekomst richten, ik moet verder. Het heeft geen zin om stil te staan bij het verleden, het heeft geen zin en het doet teveel pijn.

Daarom heb ik een hekel aan Aids Memorial Day, ik word gedwongen te denken aan toen terwijl het me zo goed was gelukt hen te vergeten.

Die dag voel ik het verdriet weer om het afgesneden zijn, de schrik dat het ondenkbare echt gebeurde en dat niemand veilig is, hoe je je ook verstoppt. Ik voel opnieuw de boosheid omdat het leven hen in de steek liet, ik voel de bijna verlamme angest dat ik de volgende zal zijn.

Ik weet nog hoe ik steeds op de begraafplaats de koele buitenlucht diep in mijn longen zoog en hard tegen mezelf zei: je leeft nog, jou krijgen ze er niet onder.

Ik probeer Jeff, Mario, Julio, Carlos, Pedro, Pascal, Francisco en Victor los te laten, ik klem me vast aan het leven, druk het zo hard tegen me aan dat het striemen nalaat op mijn huid. Littekens waar ik blij mee ben want ik heb de tijd nog wel, zij niet meer.

En toch komen ze af en toe terug. Altijd onverwacht en zeker onuitgenodigd nemen ze weer plaats in mijn leven. Ineens hoor ik de zware stem van Jeff die grapjes maakt over de tien negertjes in zijn steungroep waarvan er nog maar drie over zijn. Ik zeg de woorden weer die Mario en ik samen bedachten; onze eigen taal die ik nu alleen verder moet spreken. Ik leg mijn wang weer op zijn onderbuik en snuif zijn geur op, sterk en toch zoet, vertrouwd. Ik kijk uit over de daken van de stad vanaf Julio's terras, hij serveert me een stukje verjaardagstaart, achtentwintig kaarsjes staan er op, nooit zullen er meer bijkomen. Ik

zie hoe het licht valt op het haar van Carlos dat net over zijn bord krult, ik kan niet nalaten het even te aaien. Pedro leest me weer een stukje voor uit de krant over een nieuw medicijn waarvan hij zeker weet dat het wonderen zal doen voor hem. Ik hoor zijn moeder weer zachtjes huilen terwijl ze zijn kist voor de laatste keer aanraakt. Ik loop langs een plekje in de stad dat Pascal mij trots had laten zien, hij kende ieder hoekje en gaatje, ik nu ook. Ik omarm Francisco in de schemer, we zijn niet voor elkaar bedoeld maar in het halfdonker ziet niemand je dus telt het niet.

Victor zag ik nog vorige week in de Bijenkorf, ik draaide me om en rende achter hem aan, tegen de roltrap in, maar hij was al weg. Ik zie hem in de metro, op een reclameposter vlak bij het vliegveld, op een terrasje met een grote zonnebril op waarachter hij denkt zich te verschuilen, in een filmpje van kerst bij ons thuis, dertig jaar geleden. Hij en ik vochten om wie er bij mijn moeder op schoot mocht zitten. Ik heb een hekel aan Aids Memorial Day. Ik wil niet aan vroeger denken, ik richt me op de toekomst, ik moet verder.

11. Anonymous Clinic

T. had het hotel gebeld en de baas van de bellboys had met de meneer van de taxi's gesproken, we moesten naar Snakefarm, zei hij.

Ik vreesde eerst dat het weer een *tourist trap* was waar je als een vis in een fuik zit voordat je er erg in hebt. Maar T. wist waarvoor wij kwamen en ze zou ons vast niet naar een toeristische attractie sturen. Hoewel, we zijn *farangs*, buitenlanders, we zijn geen Thai en bij buitenlanders kun je alleen maar gissen wat ze leuk vinden.

De taxi kroop door het verkeer. We kwamen voorbij een bord, *Anonymous Clinic*. Dat is vast iets voor alcoholisten, dacht ik, voor mensen die het niet willen weten, die tot elke prijs iets geheim willen houden. Een kwartier later waren we weer terug bij de hoek waar de chauffeur was afgeslagen en stopten we bij het bord van de Anonymous Clinic. Het zal toch niet waar zijn, wij, in onze glanzende limousine van het Oriental Hotel, zijn toch niet de bezoekers van de illegale, half weggemoffelde Anonymous Clinic? Maar het was waar. De Anonymous Clinic ligt in een deel van de stad dat Snakefarm heet. Dit is de kliniek waar Thaise seropositieven behandeld worden, hier krijgen ze hun medicijnen en bezoeken ze de dokter. Het project wordt gesteund door Nederlandse en Australische artsen en daarom wilde ik het zien.

Het was een ziekenhuis als ieder ander, zoals ik er vele heb bezocht in de verschillende landen waar ik heb gewoond. Alleen heetten ze daar geen Anonymous Clinic. Iets 'anonymous' noemen is als vijf zonnebrillen tegelijk opdoen en een grote sticker dragen met in rode letters I AM INCOGNITO, DON'T MIND ME. Mocht iemand nog niet zijn opgevallen dan lukt dat zo wel. Waarom heet de kliniek niet gewoon Pajurakran kliniek, of Bangkok kliniek of Thaise kliniek in het Thais?

T. ontving ons allervriendelijkst. Ze vertelde dat zo'n vijftienhonderd mensen naar de kliniek komen uit alle delen van Thailand.

Sommigen hebben de hele nacht in de bus gezeten. En ik klaag al als ik 's ochtends vroeg op moet staan om om acht uur bloed te laten prikken. T. laat ons de medicijnen zien die de mensen daar krijgen. Het zijn precies dezelfde medicijnen die ik slik, behalve één, die is zo nieuw, die hebben wij nog niet. Het is een geruststellend idee dat de mensen in Thailand hetzelfde slikken als ik, geruststellend voor hen en geruststellend voor mij.

Als ik in een nieuw land ben heb ik een bijna dwangmatige fantasie waarin ik me voorstel dat ik voorgoed in dat land woon. Ik zoek dan een flat waar ik ga wonen, bedenk waar ik werk en hoe mijn dagelijkse routine er uit zou zien.

In Bangkok is die fantasie makkelijk uit te leven. De flat heb ik al gevonden, die is in het centrum en ik zou de medicijnen slikken die ik nu slik behalve die ene die ik nu nog niet heb, die zou ik dan krijgen. Het komt goed uit dat we die flat al gevonden hebben want ik zou niet graag ver weg van de Snakefarm wonen en de hele nacht in de bus moeten zitten.

Maar als ik een Thai was, een echte Thai, zou mijn familie dan weten dat ik naar de Anonymous Clinic ga? Vast niet, anders zou die kliniek wel een echte naam hebben.

Als ik een Thai was, een echte Thai, zou iemand dan weten dat ik seropositief ben? Vast niet, want Thai zijn als Mexicanen, die houden niet van onprettige dingen. Over onprettige dingen moet je vooral niet praten, want dan roep je het onprettige over je af. Als je maar hard genoeg zwijgt verdwijnt het onprettige vanzelf.

Behalve hiv natuurlijk, dat wordt alleen maar erger, hoe langer je erover zwijgt.

Als ik een Thai was, een echte Thai, zou ik me dan ook overal waar ik kom voorstellen hoe het zou zijn daar te wonen, of zou mijn fantasie niet verder gaan dan dat wat ik ken? En zou dat dan genoeg

zijn, meer dan genoeg?

12. Monopolie

Note schildert gele wolken, paarse luchten en oranje bomen in een enorme tuin, alles wat ver weg is van de sloppenwijken in Bangkok waar hij is opgegroeid. Hij laat een wereld zien zoals hij graag zou willen dat deze was, een leven zonder ziekte met een immer stralende zon. Maar father Joe vertelt dat de met hiv geïnfecteerde kinderen van Mercy Centre niet ouder worden dan twaalf. Hun weerstand is vaak al verwoest door ondervoeding en het virus wanneer ze voor het eerst medicijnen krijgen. De meeste pillen zijn gedoseerd voor volwassenen. Ze worden doormidden gebroken, de inhoud van de capsules wordt opgelost in water. Maar medicijnen voor volwassenen werken niet altijd even goed bij kinderen. Ze hebben ook meer last van ernstige bijverschijnselen, en de combinaties die de Thaise regering gratis beschikbaar stelt voor kinderen met hiv zijn niet zo doeltreffend als de *top of the line* therapieën die wij in het Westen krijgen.

Met Note's gezondheid gaat het niet goed, hij heeft volgens Father Joe misschien nog een jaar te leven, hooguit twee. Ik vraag me af of Note Engels verstaat en ik vermoed dat zelfs als dat niet zo is, hij toch weet waar wij het over hebben. Vorige week is een van zijn vriendjes overleden.

Note tovert een enorm blauw vliegtuig op het canvas waar drie blanke meters nog op hem liggen te wachten. Ik wil dat Note's schilderijen voorspellende kracht hebben. Ik wil dat hij blijft schilderen en beloof hem een reep chocolade aan het eind van iedere week en een monopoliespel wanneer hij klaar is. Van dat monopoliespel droomt hij, een namaakwereld waarin hij wél de kans heeft om te winnen.

Father Joe nodigt mij uit voor de lunch. Vandaag hebben ze een traktatie in Mercy Centre; een rijke meneer heeft een feest gegeven in een chic hotel en het eten dat over is heeft zijn chauffeur hierheen gebracht. Een van father Joe's assistenten brengt de grote dozen met

petits fours, gebraden kip, aardappelsalade, rijst, canapés en een reuze chocoladetaart naar de vergaderruimte waar wij eten. De naam van mijn hotel staat op de zakken. Ratana geeft mij een stuk omelet, ik schat dat het feest minstens drie dagen geleden werd gegeven. Father Joe probeert te raden of het gerecht, dat er uitziet als een classicistisch paleis, hartig of zoet is. Ik ken het van het Italiaanse restaurant van het hotel, maar ik zeg niets.

Eén voor één stop ik de fiches van mijn eigen monopoliespel in mijn mond. Dan zie ik hoe een jongen van een jaar of negen zijn vriendje, dat niet meer zo goed kan lopen, naar de wc helpt. Ik besluit diezelfde middag nog repen te gaan kopen in de westerse supermarkt vlak bij mijn hotel. Veertigduizend repen ga ik kopen, voor ieder kind van Mercy Centre duizend. Om te beginnen, daarna zien we wel weer.

13. Maaltijdsoep

Achttien jaar zat het virus me al op de hielen, toen het me drie jaar geleden inhaalde en zich installeerde in mijn hersenen. Terwijl de ongenode gast zich te goed deed aan mijn grijze massa kon ik nog maar nauwelijks spreken en denken, laat staan lezen en schrijven. Ik kon niet meer lopen of zonder hulp eten, twee verpleegsters moesten me ondersteunen als ik naar de wc ging. Wat er om me heen gebeurde ging grotendeels aan me voorbij en het zag ernaar uit dat de voorstelling definitief was afgelopen, hoewel ik er zelf heilig van overtuigd was dat ik nog steeds naar het voorprogramma zat te kijken.

Een wonder, in de vorm van de juiste combinatie van medicijnen, maakte het tot een ongelukkig getimedede, veel te lange pauze, en na drie maanden in het ziekenhuis begon de moeizame weg van herstel. Regelmatig dacht ik dat al dat gedoe nu maar eens voorbij moest zijn. Dan ging ik met een mislukte imitatie van ferme tred de straat op. Binnen een paar seconden verloor ik gegarandeerd mijn evenwicht en belandde plat op mijn gezicht. Terwijl ik op de grond lag vervloekte ik de trottoirs die te schuin afliepen en van de wereld een grote glijbaan maakten.

Toen ik de werkelijkheid eindelijk liet doordringen schrok ik me wezenloos. Ik realiseerde me dat de hersenontsteking de vele aspecten die me maken tot wie ik ben hardhandig naar de achtergrond had geduwd. Mijn karakter, mijn verleden, mijn omgeving, de dingen die ik geleerd heb en de dingen die ik nooit heb willen leren, waren volkomen verwaterd. Er bleef slechts een wankele man over, een man die nauwelijks meer iets kon en een patiënt was geworden.

Ieder mens is als een gerecht dat uit een heleboel ingrediënten bestaat, een rijsttafel, een fejuada, een paella. Sommige van die gerechten bevallen je meteen als je ze ruikt, voor anderen heb je meer tijd nodig om er een smaak voor te ontwikkelen. Er zijn er bij die je

ook na jaren nog niet te eten vindt.

Er zijn bijzondere schotels waarvan je niet weet wat er allemaal in zit. Je neemt een hap, proeft garnalen en kerrie maar weet dat er meer is. Zo blijf je al genietend raden tot je bord leeg is en je maar een ding weet: dat was lekker, lekker en bijzonder.

Wanneer een ingrediënt de overhand krijgt en de andere niet meer te proeven zijn verliest een gerecht zijn aantrekkelijkheid. Iemand die alleen maar directeur is, alleen maar moeder, alleen maar homo, alleen maar seropositief, verliest de verschillende dimensies die mensen nu juist zo aantrekkelijk maken. Je bent alleen nog een rauwe ui, een ongekookte aardappel, één van zo vele op de grote berg.

Het vreselijke van ziek zijn is dat je bestolen wordt van de tientallen aspecten die je maken tot wie je bent. Daarom alleen al moeten er medicijnen komen voor iedereen die ziek is of de kans loopt ziek te worden. Niet alleen hebben wij allemaal het recht om te leven, we hebben ook het recht op veelzijdigheid, we hebben het recht niet tot rauwe ui te verworden, geen ongekookte aardappel te zijn maar een complete schotel.

Ik heb geluk gehad, ik ben toevallig op de juiste plek geboren in het juiste gezin. Daarom ben ik nu weer een gerecht met veel groenten, grote brokken vlees, flink wat vis, een snufje zout en peper, een vleugje rozemarijn, een paar kruiden die niet helemaal thuis te brengen zijn en een schetstje room.

Na drie jaar ben ik weer een maaltijdsoep, een tot aan de rand gevuld bord.

14. De wachtkamer

Tijdloze meubels, een verdorde plant, een vervaalde poster aan de muur, de krant van drie dagen geleden, een ongemakkelijk zwijgen. De wachtkamer bij de dokter.

Wachten is veroordeeld zijn tot niets doen. Je leeft in een vacuüm tussen het dagelijkse leven en het niet zo dagelijkse dat staat te gebeuren. Je kunt niets anders doen dan de tijd doden. Ik lees een boek maar de woorden dringen niet tot me door, ik maak aantekeningen maar mijn gedachten zijn er niet echt bij. Iedere handeling in de wachtkamer is een tot mislukken gedoemde afleidingsmanoeuvre.

Dat zweven tussen twee werelden is een comfortabele *escape* in de vliegveldlounge maar een kwelling in de dokterswachtkamer. Daar word je na het wachten opnieuw tot passiviteit gedwongen. Je bent overgeleverd aan een ander, die je, tegen betaling, zal pijnigen voor je eigen bestwil. Een ander die je kan vertellen of je de rest van je leven hinkend of half blind zal doorbrengen. Een ander die je kan vertellen of er überhaupt nog iets van dat leven rest. Terwijl in de vliegveldlounge geruststellende muziek klinkt hoor ik in de dokterswachtkamer altijd een snerpande drillboor.

De magere man in zijn corduroy jack schuin tegen over me doet alsof hij zich vreselijk op zijn gemak voelt, zo op zijn gemak dat hij best een vrolijk deuntje zou willen fluiten. Maar hij wil de andere wachtenden niet storen, daarom tuit hij zijn mond en fluit een deuntje zonder geluid.

Wachten is fluiten zonder geluid.

Met de andere wachtenden kun je moeilijk over het akelige wachten praten. Door een gesprek te beginnen geef je te kennen dat het wachten je zwaar valt, dat je gespannen bent over het onbekende dat komen gaat. Je geeft toe dat je zwak en kwetsbaar bent. Dat is tegen de wachtetiquette die voorschrijft dat we doen alsof we niet wachten.

De diepe zucht, de wachtzucht, de blik op het horloge, zelfs de aan niemand in het bijzonder gerichte klacht 'dat het wel erg lang duurt' is een wanhopige poging tot het doorbreken van de onheilspellende stilte, een heimelijke uitnodiging tot een gesprek. Andere, minder amateuristische wachtenden, die de kunst van het wachten wel beheersen, doen alsof ze die stille kreet om hulp niet horen. Een enkeling knikt uit medelijden of mompelt iets, maar een gesprek over hoe machteloos en afhankelijk we ons voelen zal er nooit gevoerd worden; het zou die machteloosheid en die afhankelijkheid slechts onderstrepen, het taboe doorbreken. De wachtenden hebben weinig steun aan elkaar; we wachten allemaal samen, maar ieder voor zich.

De wachtkamer werkt zo vervreemdend dat we zelfs een bekende daar niet op de gewone toon aanspreken. We informeren fluisterend naar hoe het thuis gaat of op het werk, zachtjes, zogenaamd om de andere wachtenden niet te storen. Maar als dat de werkelijke reden was dan zou ook in de trams en de trein gefluisterd moeten worden. We fluisteren in de dokterswachtkamer omdat de gewone wereld, waarin we wel wat kunnen doen en nog enige illusie van controle kunnen koesteren, daar niet wordt toegelaten.

We zijn overgeleverd aan een opperwezen, net als in de kerk, of in een museum. Want ook daar wordt gefluisterd, ook daar is een hogere macht aanwezig, al is die meestal wat minder angstaanjagend. Misschien zouden die twee met elkaar gecombineerd moeten worden, de kunst en de dokterswachtkamer. Als er dan toch gezwegen moet worden dan maar voor iets dat troost kan bieden.

Kunst in de dokterswachtkamers, balsem voor de zieke zielen. Niet alleen in het AMC maar ook in Tjietjerkstradeel en Venlo, in Rosas en Murcia. Geen Van Gogh-reproductie, geen huilend zigeunermeisje op zwart fluweel, geen keramiek van een artistieke tante, maar echte kunst.

Misschien kan ik iets van mijn verzameling bij een huisarts in

Dordrecht onderbrengen, bij het streekziekenhuis in Overijssel en bij mijn internist in Barcelona. Zo hebben wij patiënten iets om naar te kijken, iets dat ons niet alleen afleidt maar ook ergens naartoe brengt. De foto van Paul Kooijker, het schilderij van Zandvliet, het minimalistische beeldje van Karin Sander, ze zullen zeker reacties oproepen. Zo lukt het me toch de stilte te doorbreken, terwijl ik er zelf niet eens ben.

15. Bescheidenheid

Op mijn bureau liggen twee groene snoepjes. Ze zijn onderdeel van een kunstwerk van Felix Gonzales-Torres dat bestaat uit een berg groene zuurtjes waarvan iedereen mag nemen en die de eigenaar van het werk constant aanvult. Het kunstwerk bestaat uit het idee van eindeloos geven. Een idee dat te duur voor me is want ik kon het werk niet kopen, het kostte te veel geld. Toen ik dat tegen de galeriehoudster zei antwoordde ze dat ik gerust wat snoepjes mee mocht nemen. Het liefst had ik alle snoepjes in mijn tas en in mijn broekzakken gedaan, alle vijfduizend, maar dat vond ik een beetje onbescheiden en dus nam ik er drie. Eentje gaf ik weg, twee bewaarde ik. Zoals wel vaker heb ik nu spijt van mijn bescheidenheid.

Ik heb het werk dus niet maar ik mis het. Eindeloos geven, dat is het mooiste idee van de wereld. Dat vindt de Amerikaanse galeriehoudster ook. Als ze dit werk verkoopt kan ze de rest van haar leven groene snoepjes eten zonder nog iets te doen.

Kunst maakt het mooiste in de mens los en ook het vreselijkste. Het is als met de liefde. Je denkt dat die ander voor jou is gemaakt, voor jou alleen. Je denkt dat die ander heel ongelukkig zal zijn zonder jou en dat het er alleen om gaat die ander daar van te overtuigen. Je wilt die ander hebben, voor altijd, als die ander er niet is is de hele wereld leeg, vijf miljard mensen zijn niet voldoende als die ander ontbreekt. Die groene zuurtjes zijn voor mij bedoeld, als ze bij een ander terecht komen gaat het verkeerd, dat kan ik die zuurtjes niet aandoen. Maar ik kan mezelf niet aandoen daar zeventhonderdvijftigduizend dollar voor te betalen.

We staan dus voor een dilemma, die zuurtjes en ik. Omdat ik alles wilde veinsde ik bescheidenheid, omdat ik er vijfduizend wilde nam ik er drie. Maar die zuurtjes willen bij mij zijn, dat is zo duidelijk als wat. Die twee liggen daar heel eenzaam op mijn bureau, ze missen

de andere vierduizend negenhonderdenachtennegentig.

16. Twee lege stoelen

Een foto van twee lege strandstoelen, in stukjes geknipt, een puzzel in een plastic zak. *Untitled* heet het, *Untitled (Last time)* uit 1989.

De puzzel doet me denken aan mijn hoofd, twee lege strandstoelen, in stukjes geknipt, *Untitled*.

Gemis spreekt er uit *Untitled*, gemis en verlies. Alles wat er over is zijn twee lege strandstoelen. Felix Gonzalez-Torres heeft van twee lege strandstoelen een kunstwerk gemaakt. Hij vertelt niet wat er gebeurd is. De kracht is dat hij weet te kiezen wat hij weg moet laten om het verhaal te laten ontstaan. Het niet weten grijpt mij aan. De puzzel in mijn hoofd.

Felix Gonzalez-Torres heeft een vorm gegeven aan wat hij weet en wat hij voelt. Een sterke vorm die doorleeft nu hij er niet meer is, geveld door het virus waar ik dagelijks tegen vecht.

Van hem zijn twee lege strandstoelen over. Misschien is het de foto van zijn stoel en die van zijn vriend die twee jaar eerder overleed, misschien is het een foto van zomaar twee lege strandstoelen; het doet er niet toe. Ieder moment wordt er iemand geraakt door zijn in stukjes geknipt verhaal. Felix Gonzalez-Torres leeft door. Hij is een voorbeeld voor mij.

17. Welke dag is het vandaag?

‘Weet u waar we nu zijn, meneer Nefkens?’ vroeg hij.

‘In het AMC, dokter.’

‘En waar is het AMC?’

Op deze strikvraag was ik voorbereid, als ik niet zou weten waar het AMC was zou ik echt dement zijn.

‘Het AMC is in het AMC, dokter.’

Daar was geen speld tussen te krijgen. Toch was de dokter er nog steeds niet van overtuigd dat ik niet dement was.

‘Weet u welke dag het is?’

Ik trok een gezicht alsof ik op zulke domme vragen geen antwoord gaf. Maar ik wist niet welke dag het was. Het kerststukje op mijn nachtkastje was geen enkele aanwijzing voor me, net zo min als de nieuwjaarskalender. De sneeuw waar de dokter naar wees gaf me geen hint in welk jaargetijde we waren.

De dokter was niet goed in geheimen bewaren en aan het eind van wat hij een gesprek noemde had hij me verteld dat het 31 december was, dat de volgende dag nieuwjaar zou zijn en de sneeuw buiten er op wees dat het winter was. Maar bij 31 december, nieuwjaar en winter gingen er bij mij geen lichtjes branden. Ondanks de feestdagen brandden er bij mij weinig lichtjes in die tijd.

December zei me niets, nieuwjaar zei me niets, winter zei me niets. De dokter had ook kunnen zeggen dat het bietjes was, 31 bietjes, dat de volgende dag het feest van de winterpeen gevierd zou worden en dat we in het jaargetijde goudvis beland waren, het had allemaal evenveel voor me betekend, namelijk niets.

De volgende ochtend vroeg hij opnieuw hetzelfde en ik wist opnieuw op geen enkele vraag het antwoord.

Het is vreemd wanneer je eigen taal een vreemde taal voor je is

geworden, het is onwennig wanneer de woorden hun betekenis hebben verloren. Het is ook vreemd je voor te stellen hoe iets is wanneer je het niet weet. Hoe stel je je ‘niets’ voor?

Nogal leeg en kaal, leeg en kaal maar toch onrustig.

Ik weet niet meer hoe de woorden hun betekenis terug kregen. Ik weet alleen dat langzaamaan een aantal woorden weer hun betekenis terugvonden, of een betekenis vonden die overeen kwam met wat ik dacht dat vroeger de betekenis was, de betekenis waar ik in het ziekenhuis naar had moeten raden.

Ik herkende niets maar leerde snel. Ik ben een vreemde die zich zelf heeft eigen gemaakt.

Ik weet niet eens of het zo is, ik weet alleen dat ik het zo ervaar. Hoe het is, echt is, weet ik niet. Niemand weet hoe het echt is maar met het verstrijken van de jaren bedenk je van alles waardoor het lijkt dat je iets meer weet dan toen je begon.

Zo voorkom je het idee dat je de indruk krijgt dat de tijd voor niets is voorbijgegaan. Natuurlijk is de tijd voor niets voorbij gegaan maar dat toegeven zou een nederlaag zijn dus we doen alsof. En als we maar lang genoeg doen alsof beginnen we het zelf te geloven.

We geloven dat 31 december de dag voor nieuwjaar is, dat er sneeuw valt in de winter. En omdat we het geloven vragen we andere mensen of ze dat ook denken. Als ze dat ook denken is alles in orde. Als ze dat niet denken is er iets mis met die ander. Dan is het een ander waar we medelijden mee hebben, omdat hij niet weet wanneer het nieuwjaar is, niet weet welke dag het is vandaag.

18.Vriendendienst

De ziekenhuiskamer is vol mensen, ze zitten in een kring om mijn bed en doen erg hun best een gesprek gaande te houden. Ze vragen hoe het nu gaat, maar het klinkt niet als een vraag. Ze weten al dat mijn antwoord een hardnekkig zwijgen is.

Een kamer vol visite, allemaal voor mij gekomen, denk ik. Ik moet nu echt wat zeggen. Maar wat zegt een mens tegen een kamer vol visite. Ik denk na. Maar er komt niets, helemaal niets.

‘Het zou zo fijn zijn als we zouden weten wat er in hem omgaat’, zegt een bezorgde vriendin terwijl ze haar stoel aanschuift om het eventuele eerste woord vooral niet te missen.

‘Als er überhaupt iets in hem omgaat’, zegt een andere vriendin. Bitch, die mag niet meer komen! Want die heeft door hoe de vork in de steel zit. Er gaat niets in me om. En als er wel wat in me om zou gaan zou ik het niet weten, laat staan kunnen vertellen.

De vrienden zuchten wat, eentje hoest, een ander fluistert iets, heel zacht en respectvol zoals in een kerk, of in een museum voor hedendaagse kunst.

Ik moet echt iets zeggen, om ze te helpen, de arme zielen, denk ik. Maar dat is het enige wat ik denk en ik ben nog net goed genoeg bij zinnen om te weten dat ik dat nou juist niet moet zeggen. Dus ik blijf zwijgen.

‘Ze schijnen zich wel bewust te zijn van hun omgeving, dat hoor je ook van mensen die al maanden in een coma liggen’, zegt de vriendin die nooit meer mag komen. De anderen knikken. Die mogen ook nooit meer komen. Dus het komt eigenlijk wel goed uit dat ik niets zeg, als ik wat zou zeggen zitten ze hier morgen weer.

‘Ze waarderen het wel’ zegt de vriendin die de oorzaak is van alle ellende. Een ding weet ik zeker, als ik beter word kies ik andere vrienden. Vrienden die niet langskomen als ik ziek ben, vrienden die

weten dat er maar een manier is om zwijgen te beantwoorden, namelijk door heel solidair ook je mond te houden.

19. Man zonder verleden

Ik ben een man zonder verleden. Of iets nu eergisteren is gebeurd, of acht maanden geleden, of achtenveertig jaar geleden: ik weet dat het is gebeurd maar ik voel het niet. Alsof het een ander overkwam. Misschien komt het verleden terug, misschien ben ik nog in een soort shock. Misschien ook niet, misschien blijft het voorgoed zo.

Ik vind daar niet zo veel van. Eerst, toen ik het me net realiseerde, vond ik het vreselijk. Ik ben dezelfde niet meer. Ik wil mijn oude zelf terug, riep ik toen. Maar nu denk ik, waarom ook eigenlijk. Ik kan er niets aan veranderen. Dus vind ik het best, ik deel een verleden met een vreemde. Een geleend verleden. Iedere dag is nieuw, alles is nieuw. (Dat is natuurlijk niet waar, een heleboel is er vast al ingeslepen maar ik weet het niet. En wat niet weet wat niet deert. Het is leeg en fris en opgeruimd. Er zijn een boel vreemde dingen die ik niet begrijp. Maar dat vind ik niet erg, het is nu eenmaal zo. Vroeger wilde ik alles begrijpen. Dat is nu teveel voor mij. Ik ben tevreden met een klein beetje.)

Mensen van achtenveertig hebben een uitgebreid verleden. Meestal weegt het zwaar. Dat kan ik me nog herinneren van vroeger. Dat verleden is een bron van van alles en nog wat. Lijkt mij zo als je een verleden hebt. Maar echt weten doe ik niet. Iedere dag is een avontuur, alles is nieuw. Vroeger miste ik het vertrouwde. Maar nu ben ik gewend aan het niets vertrouwds hebben. En dat is toch iets vertrouwds.

Ik ben iemand wiens leven een ander overkwam. Behalve het nu, wat nu gebeurt is het enige echte. Sommige mensen gaan daarvoor in therapie, of gaan bij oosterse wijsgeren in de leer. Ik heb er niets voor hoeven te doen, het kwam mij aangewaaid, van de ene dag op de ander was ik mijn verleden kwijt en had ik vrede met het heden. Eén koude winter, drie ijzige maanden en toen gebeurde het.

Ik heb geluk, ik ben gewoon een bofkont. En dat ben ik.

20. Niets te zien

Een jaar geleden kwam ik ook al in dit restaurant aan zee. Toen zaten we aan een tafeltje voor twee, nu schuiven we aan bij de anderen. We zijn met zijn vijftigen, aan de meeste mensen is niets te zien, al zijn sommigen wat stil.

Een meneer met groene ogen heeft de hele middag nog geen woord gezegd maar wanneer de man met de accordeon langs komt barst hij in zingen uit. Hij kent alle liedjes, hij zingt uit volle borst en met overtuiging. De mevrouw die ook heeft gezwegen gaat nu de tafel langs en geeft ons allemaal een dikke zoen.

Anderhalf jaar geleden hoorde ik hier niet bij, nu ben ik één van hen, alleen een beetje minder erg, vind ik zelf. Ik kan praten maar herinner me de tijd dat dat nog moeilijk ging, de woorden kwamen niet, het was muisstil binnen in me.

Wat ooit vanzelf ging kost nu moeite. Een meneer snijdt het vlees voor zijn vrouw en voor de andere mensen aan tafel die dat willen. Als hij toch bezig is mag hij ook mijn vlees wel snijden, ik doe hem daar een plezier mee.

Het is vreemd na te denken over wat eens normaal was en ik nu niet meer kan, alsof ons iets ontnomen is, gestolen toen we even de andere kant uitkeken. Hadden we maar beter opgelet, dan hoefde die meneer ons vlees nu niet te snijden.

In twee seconden is ons hele leven veranderd. En stilletjes blijf ik hopen dat in twee seconden alles weer terug verandert, weer wordt als vroeger. Als het zo snel kan gebeuren en zo onverwacht, kan het even snel weer worden teruggedraaid.

Het was een boze droom. Doe je ogen maar open, en alles is weer zoals anderhalf jaar geleden, toen je nog niet beseftte dat het normaal was. Maar als ik mijn ogen open doe zitten we nog steeds met zijn vijftigen. En aan de meeste van ons is nog steeds niets te zien, al

zijn sommigen wat stil.

21. Ongewenst

Je kunt lege capsules kopen, ze daar in doen en die capsules dan in een vitaminepotje stoppen. Je kunt ze in aparte, kleine plastic flesjes doen en daar een vitamine-etiket op plakken. Je kunt ook een koffer kopen met dubbele bodem en ze daar in verstoppen. Maar dat is gevaarlijker, bagage gaat door een röntgenmachine en dubbele bodems worden zo ontdekt.

Ik heb het niet over cocaïne of heroïne maar over de medicijnen die verraden dat ik besmet ben met hiv. Volgende week vlieg ik naar New York, illegaal. Ik en andere seropositieven mogen het land slechts in met speciale toestemming. Die toestemming wordt alleen in uitzonderlijke gevallen gegeven, voor mensen die gebruik maken van medische voorzieningen daar, op eigen kosten vanzelfsprekend, of mensen die een congres bijwonen. En zelfs dan is het nog moeilijk de Verenigde Staten in te komen. Seropositieve toeristen zijn ongewenst. Amerika is een van de vele landen waar wij niet in mogen. Het is zinloos om de douanebeambte in Abu Dhabi, Kuala Lumpur, Vientiane of New York uit te leggen dat deze wetgeving absurd is, dat juist de mensen die weten dat ze besmet zijn over het algemeen voorzichtig zullen zijn. Dat het symbolisch buiten de grens houden van hiv de verspreiding van hiv in hun land niet zal tegenhouden.

De één bedenkt regels, de ander ziet het als zijn taak ervoor te zorgen dat die regels strikt worden toegepast, hoe nutteloos en onmenselijk ze ook mogen zijn. Dus iedere keer wanneer ik langs de douane moet in een van die achterlijke landen die ik zo graag bezoek, knijp ik hem. Zal onze koffer opengemaakt worden? Zal mijn reistas onderzocht worden? Zullen ze het speciale etui voor mijn medicijnen openen? Zullen ze me vragen waar al die potjes en doosjes voor dienen? En wat zal ik dan antwoorden? Dat het vitaminepreparaten zijn? Medicijnen tegen de

allergie? En als ze me niet geloven? Als ze de medicijnen in beslag nemen? En me dan terugsturen? Ik mag geen dosis overslaan want dan kan resistentie ontstaan, of de al bestaande resistenties kunnen verergeren en veel alternatieven zijn er niet voorhanden.

Ik troost me met de gedachte dat als ik word teruggestuurd, ik de medicijnen weer mee mag nemen. En als dat niet mag kan ik misschien een of twee dosissen aftroggelen voor onderweg.

Voor noodgevallen heb ik een brief van mijn dokter bij me. *This is to certify that Mr. Nefkens is suffering from a chronic condition for which he has to take the following medications.*

Volgt een lijst met zes medicijnen. Chronic condition klinkt alsof het niet besmettelijk is, alsof het niet levensbedreigend is en daarom wordt het niet geassocieerd met hiv.

Het lijkt een beetje op de brochure van ons hotel in Dublin, *a hotel that prides itself on the elegance, style and warmth of service it can offer visitors*. Je denkt dat het hotel elegant is en stijl en warmte heeft. Maar dat wordt niet gezegd, het is slechts de service die elegant, stijlvol en warm is; het hotel zelf is een *dump*.

Ik hoop dat de douanebeambte zich net zo laat misleiden als ik me dat door de brochure heb laten doen. Maar als hij een beetje op de hoogte is en een referentieboek heeft, of op zijn computer kan zien wat voor medicijnen er worden ingenomen voor ziekten die hij buiten het land moet houden dan ben ik de sigaar. Dan word ik op het eerste het beste vliegtuig gezet naar de plaats van herkomst.

Ik word dan teruggestuurd net als andere illegalen, de politieke en economische vluchtelingen, de *wetbacks*, de *boatpeople*, de Cubaanse *balseros* die de kust niet halen, de Mexicaanse landarbeider zonder papieren, de Pakistaanse ingenieur, de Viëtnameese moeder, de Nigeriaanse universiteitsprofessor die in Manhatten taxichauffeur hoopt te worden.

Soms zie ik ze staan daar op *JFK*. Ze worden ondervraagd, hun bagage wordt binnenstebuiten gekeerd. Ze kijken bedremmeld, nerveus, ze zien grauw van vermoeidheid na een uitputtende reis. Soms worden ze naar een speciaal kamertje gevoerd waar ze nog meer vragen moeten beantwoorden, waar ze uitgebreider worden onderzocht.

Hoe het verder met ze gaat zie ik nooit. Tot nu toe ben ik altijd doorgewuifd, welkom geheten; ik heb een blanke huid en een dure leren koffer, ik zie er niet verdacht uit.

Steeds slip ik er doorheen. De brief over mijn 'chronische aandoening' heb ik zelfs nog nooit hoeven laten zien.

Ze denken het goed te doen, de mannen en vrouwen die de regels zo strikt mogelijk toepassen. De Pakistaanse ingenieur en de Nigeriaanse professor zitten nog in het kale kamertje met neonlicht op het vliegveld als ik mijn chocoladesoufflé bestel bij The Four Seasons. Het is de specialiteit van het huis.

22. Joyeux anniversaire

Vorige week was de verjaardag van mijn virus. Zeventien jaar geleden kreeg ik te horen dat een niet erg bescheiden gast voor lange tijd zijn tenten bij mij heeft opgeslagen. Ik besepte het ineens toen ik voor een klas zat van tachtig Franse jongeren die even oud waren als mijn virus. Ik sprak met hen over hiv in de wereld en hiv in mijn lijf. Ze wilden weten waar ik het had opgelopen, en hoe. Ze wilden weten hoe ik me had gevoeld op het moment dat ik het hoorde, of mijn leven erdoor veranderd was, of er dingen zijn die ik anders niet zou hebben gedaan. Ze vroegen hoe mijn familie had gereageerd en wilden weten of er vrienden waren die niets meer met mij te maken wilden hebben nadat ik ze het nieuws verteld had. Zo zijn mijn vrienden niet, antwoordde ik in een Frans dat naargelang de adrenaline begon te stromen steeds rapper werd.

Toen ze uitgevraagd waren had ik een vraag voor hen. Ik wilde weten wat hun reactie zou zijn als ze vandaag zouden horen dat ze seropositief waren. Er werd gemompeld, wat gegiecheld, hier en daar bedrukt gekeken.

‘Als ik vandaag zou horen dat ik seropositief was zou ik liever meteen dood gaan want iedereen komt er dan achter dat ik iets fouts heb gedaan.’

Ik vond fout niet het juiste woord, stupide leek me beter. Het is stupide om iets te doen dat ernstige gevolgen kan hebben terwijl het makkelijk te voorkomen is.

Het is veel praktischer geen stupide dingen te doen in het leven. Maar we roken, we eten frikandellen en rijden door het rode licht. Soms zijn de gevolgen van zo'n stupiditeit buiten alle proporties. Toch krijgt iemand die aan longkanker overlijdt niet te horen dat het zijn eigen schuld is, en wanneer iemand dodelijk verongelukt is het verdriet niet minder door de wetenschap dat hij niet had opgelet.

Unaniem vonden mijn gesprekspartners dat je solidair moet zijn met mensen met aids. En niet uit beleefdheid tegenover mij, want aan de muur van het klaslokaal hingen de tekeningen die ze hadden gemaakt na hun bezoek aan een reizende tentoonstelling van internationale kunstenaars. De werken die ze voor de aidsconferentie in Bangkok hadden gemaakt hingen in het lokale kunstcentrum. De tekening die de meeste indruk op me maakte was die van de foto van de handen van Shirin Neshat; een van de scholieren had in de omtrek *solidarité* geschreven.

Iedereen vond dat je solidair moest zijn maar tegelijkertijd waren ze allemaal bang voor de reacties van de anderen. Misschien hielp het als er over dit onderwerp gepraat zou worden, opperde ik. Maar praten vonden ze niet zo'n boeiende optie. De scholieren wilden een automaat met condooms in de recreatiezaal én ze wilden iets doen voor mensen met aids.

Ik vertelde over Mercy Centre in Bangkok waar mensen met aids worden verzorgd en over de mogelijkheid een kind met hiv te adopteren. Voor 2000 dollar per jaar krijgt dat kind verzorging en medicijnen.

Onmiddellijk kwamen de scholieren in actie, ze bedachten plannetjes om geld op te halen en besloten dat er een prikbord met nieuws over het door de school geadopteerde kind in de recreatiezaal moest komen. Niet te groot natuurlijk, want er moest genoeg ruimte overblijven voor de condoomautomaat. Zo hebben het virus en ik onze verjaardag gevierd met de scholieren van Altkirch voor de kleine Note in Bangkok. *Lang zal'ie leven* galmde het in Frankrijk en dat was tot in Thailand te horen.

23. Een medereiziger

De Boeing 747 taxiëert over de startbaan van het vliegveld van Mexico Stad. Ik moet blij zijn dat ik hier niet meer woon. De verstikkende luchtvervuiling, het onmogelijke verkeer en het toenemende geweld maken de stad onleefbaar. Maar hoe vaak ik het ook tegen mezelf zeg, ik ben niet blij. Alles wat er mis kan zijn is er mis aan deze stad, het is een chaos, niets werkt en de corruptie draait iedere poging de toestand te verbeteren de nek om. Maar dit zijn mijn mensen, hier voel ik me thuis. Sinds ik weet dat ik seropositief ben kan ik niet meer in Mexico wonen, ik kan hier de combinatie van medicijnen niet krijgen die ik nodig heb. Alleen de allernieuwste medicijnen werken bij mij, ik heb alle andere mogelijkheden opgesnoept in de afgelopen zeventien jaar. De medische voorzieningen hier zijn niet te vergelijken met die in West-Europa. Ik heb geen keus, ik moet weg.

Als het vliegtuig opstijgt moet ik even slikken, dat heeft vast met de veranderende luchtdruk in de cabine te maken. De Mexicaanse naast me slikt ook, ze veegt met de rug van haar hand langs haar ogen en wendt zich af om door het raampje naar buiten te turen.

Ik denk aan wat ik verloren heb; door dat stomme virus moest ik Pedro achterlaten en Juan en Silvia. En Jorge, met wie ik altijd lachte over de bijnamen die we iedereen gaven. Geen laatste nieuwtjes meer uit de buurt, ik zie niet meer hoe de buurvrouw in haar roze duster de geraniums op het balkon water geeft, ik mis de broodjes van de bakker op de hoek, ze waren zo vers dat ik op weg naar huis hun warmte door de papieren zak heen voelde.

Natuurlijk bel ik regelmatig en Silvia en Jorge houden me per e-mail op de hoogte. En natuurlijk zijn er ook buurvrouwen in roze dusters in Europa en hebben ze daar ook warm brood. Maar het is niet mijn buurvrouw, het zijn geen broodjes van mijn bakker, de warmte voelt anders. Hoe lang ik ook buiten Mexico woon, Avenida Mazatlan

blijft mijn straat.

Met ogen dicht droom ik over het land dat *van mij* voelt en over dat andere land, waar ik vandaan kom maar dat me altijd vreemd is geweest. Ik hoor thuis in deze blauwe aluminium koker tussen twee werelddelen en wil altijd blijven vliegen.

Als we elf uur later landen op Schiphol glimlach ik naar de vrouw naast me die de hele vlucht naar buiten heeft gekeken, ook toen daar alleen maar de nacht te zien was. Terwijl ik opsta zeg ik *hasta luego* tegen haar, tot ziens.

‘Hasta luego’, antwoordt ze zachtjes; ze gebruikt een verkleinwoord, net als mijn buurvrouw in roze duster dat altijd doet, alsof de werkelijkheid minder hard wordt wanneer je haar kleiner maakt. Ook dat mis ik, de werkelijkheid die verdoezeld moet worden, de waarheid die moet worden verzacht.

Op Schiphol kan ik zo doorlopen, ik hoef mijn paspoort niet eens te openen, ik zie er westers en daarom niet verdacht uit.

Ik draai me om en zie dat mijn medereiziger wordt weggeleid door twee douanebeambten, ze lijkt klein en breekbaar tussen de twee Nederlandse bomen ingeklemd. Even wil ik achter haar aanlopen, vragen of ik ergens mee kan helpen, misschien kan ik vertalen. Maar in de aankomsthal wachten mijn Nederlandse vrienden op me. Ik loop snel door, ik heb haast.

24. Ondetecteerbaar

Bloed prikken van 08.30 tot 09.00 uur. U wordt verzocht op tijd te zijn. Het staat er in het Catalaans en in iets kleinere letters in het Spaans. Ruim voor halfnegen heeft zich al een rij verzameld voor de nog gesloten deur, hoe eerder je komt, hoe eerder je weer weg mag.

Manuel staat helemaal vooraan, we kennen elkaar al jaren van de wachtkamer. Achter hem staan een meisje van nog geen twintig, twee mannen van onze leeftijd, een wat oudere heer en een dame met parelsnoer in een grijs mantelpakje. Hoe kan een dame met parelsnoer in een grijs mantelpakje besmet zijn met hiv? Onmogelijk! Haar parelkettinkje zou haar toch beschermd moeten hebben tegen zo'n ordinair virus.

Sinds de introductie van potente cocktails vijf jaar geleden worden er geen spookbeelden in rolstoelen meer binnengereden. De uitgemergelde patiënten met kaposi sarcoom op hun gezicht en armen, de 'slachtoffers' die je vroeger zo vaak zag in documentaires met sombere cellomuziek zijn hier niet meer te vinden.

Wij zien er gezond uit. Bij velen is de hoeveelheid virus in het bloed zo afgenomen dat die zelfs met geavanceerde apparatuur niet meer is waar te nemen, het virus is ondetecteerbaar geworden.

Vijf jaar geleden gingen de gesprekken hier nog over de collega-wachtenden die het niet gehaald hadden.

'Heb je het al gehoord van Pedro?'

Je wist meteen dat je Pedro niet meer in de wachtkamer zou tegenkomen. Bij ieder routinebezoek was er wel een ander van de tien kleine negertjes afgevallen, al werd de wachtkamer niet leger.

Nu gaat er bijna niemand meer dood; in de Eerste Wereld is het *not done* om in de eenentwintigste eeuw aan hiv te overlijden.

Er worden geen ziekenbezoeken meer geregeld, de buddy's

zijn werkeloos, de steungroepen zijn doodgebloed en de boekjes van Elisabeth Kübler-Ross over gezond sterven hebben we in de kachel opgestookt.

Nu wisselen we adressen uit van masseurs die bochels wegmasseren, van acupuncturisten die vetophopingen wegpijken, van kruidendokters die brouwseltjes hebben tegen misselijkheid, van schoonheidsspecialisten die crèmes aanbrengen tegen ingevallen wangen.

Het doktersbezoek iedere drie maanden, het bloed prikken, het is routine geworden, het betekent niets meer, bijna niets meer.

Behalve wanneer er ineens iets misgaat. Wanneer de medicijnen ondanks alle bijwerkingen toch niet sterk genoeg blijken te zijn en het virus zijn hardnekkige kop weer opsteekt. Dan besluiten we dat de reis naar New York die we voor de zomer gepland hadden best wat eerder kan. Dan bellen we de vriend die we in geen half jaar meer gesproken hebben en kopen we rozen voor onze geliefde.

Wanneer er ineens iets misgaat komt de schim van mevrouw Kübler-Ross met haar verwaaide permanent toch weer even om de hoek kijken, dan verschuift de horizon opnieuw.

We troosten ons met de gedachte dat die horizon de afgelopen jaren al zo vaak is verschoven, dat we er zo nu en dan zeeziek van werden. De virale lading steeg en daalde en steeg opnieuw maar wij zijn er nog steeds.

Zoals in de Amerikaanse televisieseries de held met de gespierde armen de arme sukkel die uit het raam hangt op het nippertje naar binnen weet te trekken, zo is er voor ons telkens net op tijd redding in de vorm van een nieuw medicijn. Dat trekt ons nog net niet helemaal naar binnen maar houdt ons wel zo stevig vast dat we niet meer het gevoel hebben aan een raamkozijn te bungelen.

'Hoe gaat het met jou Manuel?'

‘Ik ben ondetecteerbaar en jij?’

‘Ik ook. Met vierhonderdzeventig T4-en.’

‘Ik heb er driehonderdtwintig. Maar dat is wat laag door de Hydrea zei de dokter, dus eigenlijk heb ik veel meer T4-en.’

‘Zolang we maar ondetecteerbaar blijven kan ons niets overkomen.’

‘Zo is het maar net. Zeg, het is mijn beurt. Tot over drie maanden.’

‘Tot over drie maanden. En houd je taai.’

25. Op één been

Hij was acht of negen. Hij kan ook twaalf geweest zijn, het is moeilijk te zeggen bij Thaise kinderen. Petch trok me mee naar het midden van het lokaal waar de kinderen teken- en zangles krijgen en trok één been op. Ik verstond geen woord van wat hij zei maar begreep hem meteen. Dit kunstje voer ik zelf ook regelmatig uit, proberen op één been te staan om te kijken of ik mijn evenwicht kan bewaren. De laatste tijd lukt het meestal, maar soms ga ik plat op mijn bek en altijd verlang ik ernaar een hand vast te houden wanneer ik het probeer. Ik voelde de vingers van Petch om mijn pols knellen, toen hij bijna omviel trok hij me bijna mee. Monti, de kunstenaar die de kinderen met hiv in dit industriestadje buiten Bangkok tekenles geeft, vertelde zijn verhaal. Petch was vorig jaar heel ziek geweest, het virus had zijn hersenen aangetast en hij kon lang niet lopen. Nu gaat het stukken beter en vorige week had hij haar heel trots laten zien hoe hij op één been kon staan. Bijna. Petch wankelde opnieuw en ik sloeg mijn arm om hem heen, niet alleen om hem rechtop te houden maar vooral uit herkenning, Petch en ik lijken op elkaar. Ik vertelde hem via Monti dat het virus ook mijn hersenen had aangetast en ik erg ziek was geweest maar dat ik nu weer helemaal de oude was en net zo lang op één been kon staan als ik wilde. Ik deed het voor, wankelde en hield me nog net op tijd aan Petch vast. Snel gaf ik een draai aan mijn gezwieber zodat het leek of ik een kunstig danspasje maakte. Petch had het meteen door en moest hard lachen. Collega's begrijpen elkaar.

Ik wilde hem over zijn bol aaien maar herinnerde me nog net op tijd dat het hoofd een heilige plaats is voor boeddhisten, die je onder geen enkele omstandigheid mag aanraken. Dus kneep ik Petch even in zijn schouder. Hij gaf me een grote glimlach terug.

Wat later vroeg Monti of ik iets wilde zeggen tegen de kinderen. Ik zei dat we veel met elkaar gemeen hadden, ook al komen we uit

verschillende werelden. Ik weet niet hoe Monti dat vertaalde en ik betwijfel of de kinderen begrepen waar ik het over had. Zo'n *farang* van middelbare leeftijd die blaakt van gezondheid heeft op het eerste gezicht weinig gemeen met Thaise kinderen die veel te mager zijn en bleke gezichtjes hebben. Misschien was ik ook de enige die op dat moment zeker wist dat er nauwelijks verschil was tussen hen en mij, ik was vast en zeker de enige die dacht dat hij Petch was.

Snel haalde ik de plastic tas van *El Corte Ingles* te voorschijn en begon repen en bounties uit te delen zodat mijn Thaise vriendjes eindelijk iets kregen waar ze echt wat aan hadden.

26. Kapstok

Ik wijt het tegenwoordig graag aan afasie. Het is zo'n handige kapstok om alles wat ook maar een beetje tegenzit aan op te hangen. Een beetje confuus vandaag, een beetje verward, wat dom, de kluts kwijt? Het is die ellendige ziekte, het is dat gedoe in mijn hersenen, ik kan het echt niet helpen.

Daar wijt ik zelfs de misselijkheid die ik nu al een jaar heb aan. Afasie, hè. Maar ik had die misselijkheid al voor ik afasie kreeg, misselijkheid is een bekend bijverschijnsel van de antihiv-medicijnen die ik neem, van alle vijf. Maar bijverschijnselen zijn al een tijdje uit de mode, over hiv hoor je mij niet meer, dat hebben zo veel mensen, dat is zo iets ordinairs. Nee, afasie, dat is een veel moeilijkere naam, daar hebben weinig mensen van gehoord, dat is veel exclusiever, dat heb ik veel liever.

Maar ik heb allebei. Dat wil ik nog weleens vergeten. Dat is een verschijnsel van afasie, dat je veel vergeet en als goed afaticus vergeet ik het dus graag, die ordinaire aandoening van me. Maar de misselijkheid gaat er niet van over. Het is er altijd. Soms merk ik het minder, gewenning en de afasie, *ieder nadeel hep se voordeel*. Maar 's avonds na een uur of acht is het mis. Dan is er geen land meer met me te bezeilen, dan ben ik ziek en moe en wil ik alleen maar naar bed.

Eetlust heb ik al lang niet meer. Als ik honger heb is die voorbij zo gauw ik twee happen heb genomen. Ik denk soms nog aan de tijd dat ik als een bezetene kon eten. Het was nooit genoeg, ik kon eeuwig doorgaan. Een koe en een kalf, een heel paard half, en nog kon ik van de honger niet slapen.

Die tijd is voorbij. Ik zie op tegen maaltijden, nooit heb ik trek in iets. Behalve in dingen die ik vroeger niet lustte. Zoetigheid bijvoorbeeld. Honger heb ik niet maar een stukje sachertorte gaat er wel in, zolang die van Escriba is tenminste. Omdat ik nooit meer echt honger

heb ben ik vreselijk kritisch geworden. Het moet echt het beste van het beste zijn anders eet ik niet. Dat is een beetje een excuus, ik zoek naar excuses om niet te eten, dat kwam vroeger niet voor.

Maar hoe het vroeger was weet ik niet zo goed meer. Dat is een verschijnsel, van de afasie gelukkig, niet van de hiv. Geloof ik. Maar ik wil verschijnselen en bijverschijnselen nog wel eens door elkaar halen. Ik schreef het al, ik weet het niet zo goed. En dat is weer een voordeel van het nadeel. Omdat ik het niet zo goed weet wijt ik het tegenwoordig graag aan de afasie. Een handige kapstok om alles wat ook maar een beetje tegenzit aan op te hangen. Of had ik dat al gezegd?

27. Oefenen

Het had nu wel lang genoeg geduurd, vond ik. Vijftien maanden is lang voor een nachtmerrie. Er komt een moment dat je er genoeg van hebt. Ik ben naar Azië gereisd om de boel te verbranden maar dat is niet gelukt. Mijn nachtmerrie is niet in rook opgegaan en ik heb het grootste deel van de tijd op de wc doorgebracht.

Ziedend ben ik naar huis teruggereisd. Azië werkt niet meer, Azië doet het niet meer, we moeten met andere maatregelen komen. Eerst wilde ik mezelf verbranden want dan is het probleem voorgoed opgelost. Maar F. zei dat dat een vreselijke troep zou geven, F. is een echte *partypooper*, aan hem heb je niets.

Dus besloot ik iets anders te doen. Ik besloot meer te gaan sporten. Ik wil mijn spieren ontwikkelen, ik wil sterk worden zodat mij niets meer kan overkomen. Gisterochtend had ik mijn eerste kracht-sportles bij een trainster die ook fysiotherapeut is. Een ideetje van F. dat opnieuw toont dat je aan hem niets hebt.

De fysiotherapeut luisterde naar mij en stelde voor rustig te beginnen met wat loopoefeningen.

Zo krijgen we dat uur van zestig euro wel vol, dacht ik. En viel om. Goed zo, we doen het nog eens. Ik moest recht lopen, zonder naar de grond te kijken. Ik moest recht lopen zonder om te vallen. En dat kon ik niet.

‘Ik wil niet recht lopen’, schreeuwde ik tegen de fysiotherapeute, ‘ik wil spieren, ik wil sterk zijn, ik wil dat mij nooit meer iets overkomt.’ ‘Dat lijkt me een goed idee’, zei de fysiotherapeute. ‘Laten we het lopen nog eens proberen, houd je maar aan mij vast.’

We deden het opnieuw. Ik wankelde en zwabberde, ik viel bijna weer om maar kon me nog net vasthouden aan de schouder van de fysiotherapeute. Ik probeerde het opnieuw, zonder therapeute, zonder me vast te houden en belandde plat op mijn bek.

Ik ben achtenveertig jaar en moet weer leren lopen. Van mij hoeft het niet meer. Maar ik heb geen idee wat het alternatief is.

Je zit er in, in het leven, en je moet doorgaan. Er wordt niet gevraagd of je er zin in hebt, er wordt niet gevraagd wat je liever zou willen, het is niet zoals bij Singapore Airlines: vis of kip of vegetarisch. Je moet gewoon doorgaan. Het leven is een lopende band. Een lopende band die nooit stopt. Tot 'ie voorgoed stopt en dan is het ook niet goed. Vandaag ga ik thuis mijn oefeningen doen, het ene been omhoog en het andere omlaag. Of zoiets. Gelukkig heeft mijn fysiotherapeute het opgeschreven anders zou ik het vergeten. Lopen is namelijk nogal ingewikkeld, dat moet je leren, stap voor stap. Morgen ga ik weer.

28. Aanrader

Zoals eskimo's wel honderd woorden hebben voor sneeuw, zo had mijn moeder een heleboel uitdrukkingen voor haar vermoeidheid: ik ben bekaf, ik kan geen pap meer zeggen, ik kan geen stap meer zetten, ik heb geen fut meer, ik heb geen puf meer, ik zie sterretjes, ik ben doodop, en vooral: ik kan niet meer.

Nu ik zelf zo vaak moe ben door de nieuwe medicijncombinatie, herhaal ik die uitdrukkingen dagelijks, en bij iedere pap, fut en puf denk ik aan haar. Zo moet zij zich gevoeld hebben, nu begrijp ik het pas echt. De vermoeidheid legt een band door de tijd heen, we zijn nu bondgenoten. Maar het is een beladen band; ik wil niet zijn zoals zij was, zo stil, zo uitgeput, zo teruggetrokken. En dan, op de leeftijd die ik nu heb, zo voorgoed weg. Misschien verzet ik me daarom zo tegen mijn eigen vermoeidheid, een verzet dat alleen maar energie kost, energie die ik nu juist zo weinig heb.

Steeds wil ik nog even verder duwen, nog tien minuutjes langer op de *steps machine*, nog een half uurtje schrijven, nog een telefoontje, nog een e-mail. En ik step er nog dertig calorieën af, schrijf nog een paragraaf, bel een vriend in Mexico, beantwoord de galeriehoudster in IJsland. Zoals mijn moeder nog even met mijn broertje de eendjes ging voeren in het park en met mij de stad inging om nieuwe schoenen te kopen Net als zij toen, lig ik een uur later misselijk en met barstende hoofdpijn op bed.

Vermoeidheid is ongrijpbaar, het is geen gebroken been, geen wond op je arm, je kunt het niet zien, je kunt het niet aanraken. Het is geen spierpijn die je kunt voelen, het is zelfs geen verdriet, het is het compleet ontbreken van energie. Zonder die levenskracht voel ik me kwetsbaar en nietig, zwak.

Maar mijn gebrek aan kracht dwingt me wel keuzes te maken. Ik kan alleen energie spenderen aan wat echt belangrijk is, de rest wordt

overboord gegooïd. Contacten die ik uit beleefdheid aanhield worden geschraapt, ik heb geen puf meer voor beleefdheid. Taken die ik voordien graag op mijn eigen schouders nam probeer ik nu te delegeren. Tot mijn verbazing, en, toegegeven, lichte teleurstelling, kunnen anderen het net zo goed, zo niet beter. Urenlang winkelen is er niet meer bij, ik moet in een of twee winkels slagen. Treuzelen met het nemen van beslissingen kan ik me niet meer permitteren, dus moet ik op mijn eerste impuls vertrouwen. Ook het twijfelen achteraf is een verspilling van energie die ik me niet meer kan veroorloven.

Wat in jarenlange therapie niet is gelukt komt nu voor elkaar dankzij een potente combinatie hiv-remmers. Kaletra, abacavir, DDI, micophenol-zuur. Ik kan ze iedereen aanraden die een meer gestroomlijnd leven voor ogen heeft. Een effectievere cocktail bestaat er niet.

29. Marchanderen

Ik ben verwend, schandelijk verwend. Zoals het verwendte mensen betaamt neem ik het goede dat mijn richting uitkomt voor vanzelfsprekend aan. Pas wanneer de dingen niet naar wens gaan hoor je me. Dan mopper ik dat ik last heb van spierpijn en een rare tinteling in mijn voeten. Ik klaag over diarree en misselijkheid en zeur over de vreemde dromen die zich iedere nacht herhalen als een film die ik tot vervelens toe ken. Ik vloek wanneer ik in de spiegel kijk en een bocheltje ontdek op mijn rug en een steeds groter wordende vetkwab onder mijn kin, terwijl mijn armen en benen iedere maand magerder worden. Ik trek aan mijn uitdijende buik en vraag me af of de vijf keer per week dat ik naar de sportschool ga nog wel zin hebben.

Maar alles is in orde, meer dan in orde, zojuist ontving ik mijn bloedresultaten. Wat hoog moet zijn is hoog en wat laag moet zijn is laag, al bijna drie jaar is er geen vuiltje aan de lucht, nog nauwelijks een virusje te detecteren in mijn bloed en mijn T4-en zijn twee keer zo hoog als toen ik nog geen buikje en onderkin had.

Een moment denk ik aan achttien jaar geleden. Als ik toen een blik had mogen werpen op het papiertje dat ik nu in mijn handen heb, al was het maar eventjes, een fractie van een seconde, zou ik heel wat rustiger geslapen hebben. Toen kon ik slechts fantaseren dat alles zo zou eindigen als in de Hollywoodfilms. Ik weet heel goed dat ze niets met de werkelijkheid te maken hebben maar ze bezorgen me toch steeds weer natte ogen. Ik onderhandelde met een entiteit waarvan ik bijna zeker ben dat hij niet bestaat. Het waren ongelijkwaardige onderhandelingen. Een zesjarig jongetje en een ouder waarvan hij weet dat die uiteindelijk toch het laatste woord heeft. Ik speculeerde op mededogen van iets waarvan ik het bestaan ontkende. Ik probeerde zo goed en zo kwaad als het ging mijn gulzigheid te camoufleren. Ik vroeg om vijf jaar erbij, ieder jaar opnieuw en hoopte dat de strenge vader niet door

zou hebben dat ik vals speelde. Ik wilde vooral niet te onbescheiden overkomen, want kinderen die vragen worden overgeslagen en zo hield ik mezelf en die niet-bestaande ander voor de gek.

Terwijl ik het papiertje met mijn bloedresultaten weer in de envelop doe denk ik aan Jorge en Pablo en Kees, die net zo hun best deden met hopen en fantaseren en voor de gek houden als ik. Ook zij waren sterren in het marchanderen. Alleen heeft het bij hen niet gewerkt.

En ik denk aan mijn veel te magere maar altijd opgewekte vriendje in Bangkok, hij is elf maar ziet er uit als zeven. Tijdens mijn laatste bezoek pakte hij mijn hand vast om me mee te nemen naar het lokaal waar zijn nieuwste tekening hing: blauwe luchten, een stralende zon, lachende oranje vissen in een zee die hij nog nooit in het echt heeft gezien.

Maar toen ik zijn medisch dossier inkeek trok ik bleek weg. Het virus raast door zijn bloed, zijn T4-en zijn op de vingers van twee handen te tellen. Zijn huidinfectie is nu min of meer onder controle en hij heeft een longontsteking overleefd, maar of dat een tweede keer weer zo zal zijn is nog maar de vraag. Toch wil ook hij zo graag.

Ik prop de envelop in mijn archief dat al aardig begint uit te puilen. Binnenkort heb ik een nieuwe map nodig. En daarna zeker nog een, laat ik maar alvast een dozijn inslaan, dat is goedkoper.

Verder denk ik nergens over na. Normaal is gewoon en over gewoon zul je mij niet horen. Dat rondedansje maak ik stiekem, in de badkamer, met de deur goed op slot.

30.Mechelse kip

Mensen leven voort als een kleur, een vorm of een gebaar in het hoofd van anderen wanneer ze er niet meer zijn. Eén aspect is overgebleven en het is soms niet het aspect dat ze zelf zouden hebben uitgekozen. Je kunt niet kiezen hoe je doorleeft in de hoofden van anderen.

Een deel van mijn geheugen is in diepe slaap verzonken. Twee weken geleden liep ik over een beurs in Amsterdam. Ik werd gebombardeerd met duizend beelden maar zie nu alleen nog de kop van een Mechelse kip en mensen in een vrachtwagen met plastic erover. Hoe werkt mijn hoofd? Waarom zie ik die twee en niet die negenhonderd achtennegentig andere? Hoe selecteer ik? Waarom selecteer ik op deze manier en andere mensen op een andere?

Waarom het een en niet het ander, dat is de vraag van het leven.

De mensen die ik ken, de doden en de levenden, zijn een kunstwerk, ze leven voort als een kleur, een vorm, een gebaar. Ze hebben hun mooiste kleren aangedaan maar ik zie slechts een knoop, de rand van een kous, de vouw in een broek. Het detail is het geheel geworden voor mij, en gehelen breek ik in stukjes om ze zo tot me te kunnen nemen.

Ik heb maar een stukje van de wereld en voor mij is dat stukje alles.

31. Twee levens

Ik ben een ouderwetse seropositief, zo eentje uit de tijd dat er alleen maar AZT bestond dat je iedere vier uur moest innemen, ook midden in de nacht. Ik ben nog uit de tijd dat de steungroep van seropositieven regelmatig moest worden verversd, we waren de tien kleine negertjes en alleen ik ben nu nog over.

Om erachter te komen of de gebeurtenissen je veranderen of dat je je vanzelf op een bepaalde manier ontwikkelt zou je een parallel leven moeten hebben, één leven waarin van alles gebeurt en een tweede, beschermd leven dat als controlegroep fungeert.

In 1987 besloot ik dat het virus mij niet klein zou krijgen en dat ik iedere minuut ten volle zou leven. Ik was niet de enige die zich dat voornam, maar veel mensen hebben nooit de kans gekregen zich aan dat voornemen te houden.

Ik hield op met roken, ik dronk geen druppel alcohol meer en stopte met mijn werk als radiocorrespondent in Mexico en Midden-Amerika voor de Vara en Amerikaanse radiostations. Het nachtbraken en het onregelmatige leven van een journalist was niet bevorderlijk voor mijn gezondheid. Dankzij de financiële steun van mijn vader kon ik me wijden aan wat echt belangrijk voor mij was: schrijven. Mijn Mexicaanse vriend en ik verlieten Mexico Stad en gingen naar Amerika waar frisse lucht was, je overdag op straat kon lopen zonder meteen een pistool tegen je slaap te voelen en waar ik betere medische verzorging kreeg. In vier jaar tijd verhuisden we zes keer en uiteindelijk belandden we in Barcelona.

In 1995 kwam mijn debuut *Bloedverwanten* uit. Het was het verhaal van twee broers, allebei homoseksueel, allebei seropositief, een van hen overlijdt aan aids.

Het boek ging over onuitgesproken zaken, over de werkelijkheid die verzwegen wordt. Misschien is dat wel de drijfveer van mijn leven,

het uitspreken van wat ik als werkelijkheid zie, het zoeken naar en onthullen van geheimen; ik ben gewoon een exhibitionistische klikspaan. Vanaf 1987 leefde ik iedere minuut alsof het mijn laatste was. Alleen werden het wel erg veel laatste minuten. De intensiteit van het moment begon er na veertien jaren wat af te raken, zeker toen de cocktails van hiv-remmers werden uitgevonden en mijn virale lading praktisch ondetecteerbaar was geworden. Maar het leven is wijs. Toen het te vanzelfsprekend was geworden kreeg ik een hersenontsteking en zag het er alsnog naar uit dat ik het niet zou halen. Ik kreeg een tweede kans om te overlijden maar ook deze wist ik niet te benutten. Ik heb niet de gewoonte dood te gaan.

Het was wel een gedoe, weer leren praten en eten en lopen, weer leren schrijven. Het was ook weleens lastig om veel dingen te vergeten. De buitenkans om op je achtenveertigste helemaal overnieuw te beginnen is maar aan weinigen gegeven, ik mag niet klagen, al doe ik dat nog zo graag.

Vroeger deelde ik het leven in in de periode voor ik wist dat ik seropositief was en de periode daarna, toen het leven echt begon. Nu is het voor en na mijn hersenontsteking. Na 1918 was *de oorlog* de Eerste Wereldoorlog, na 1945 de Tweede Wereldoorlog. Ik hoop dat er een lange tijd van vrede is aangebroken.

32. Verjaardag

Vandaag zou Victor vijfenveertig zijn geworden. Hoe zou hij er uitzien met vijfenveertig jaar? Het is moeilijk me hem voor te stellen als een man van middelbare leeftijd, hij blijft voor altijd een jongen van eenendertig, een verloren jongen, een jongen die ik verloren heb.

Ik ben niet zo'n sentimenteel type, er zijn jaren geweest waarin ik me zijn verjaardag niet eens herinnerde. Maar vanochtend voelde ik ineens een enorme behoefte hem te spreken, hem voor de zoveelste keer te vertellen hoe ik me de dag van zijn geboorte nog precies kan herinneren. Ik logeerde bij onze grootouders in Den Haag en speelde buiten, *met zonder jas*, want het was een prachtige zomerdag. Ik was aan het stappen, toen mijn jongste tante (zijn latere peetmoeder) op me af stapte in een witte jurk met grote rode bloemen. Haar armband met gouden bedeltjes rinkelde toen ze het stuur van mijn step vastpakte en me feliciteerde met de geboorte van mijn tweede broertje. Ik weet nog hoe ik van blijdschap heel hard begon te stappen, de stoep over, de hoek om, de laan uit en weer terug. Hij kende dat verhaal al uitentreuren, maar ik wilde het zo graag nog een keer vertellen, dan kon hij weer doen alsof hij het voor het eerst hoorde, om mij een plezier te doen en ook zichzelf.

Natuurlijk kan ik hem niet meer feliciteren, wie het niet heeft gehaald krijgt hooguit een bloemetje op zijn graf. Maar ik ben geen kerkhofbezoeker, ik heb het niet zo op grafzerken.

Ik verbaas me over de heftigheid van mijn gevoelens, nu nog, na dertien jaar. Maar het is niet nu nog, het is nu weer.

De afgelopen drieënehalf jaar heb ik Victors dood gebruikt als test om te zien of mijn gevoelens over het verleden echt verdwenen waren. Ik dacht er dan aan en wachtte op wat naar boven kwam. Niets. Ik kon me het moment om drie uur 's nachts in het ziekenhuis nog wel herinneren. De gesloten ogen die kort daarvoor nog vragend naar

me hadden gekeken, de hand die al koud begon te worden. Maar er kwamen geen gevoelens bij me op, geen verdriet, geen verontwaardiging, geen verlangen. Het is weg, dacht ik dan tevreden, het verleden is voorgoed uitgewist.

Ik wist alles nog wel maar het was alsof ik het van horen zeggen had, het was als de Hoekse en Kabeljauwse Twisten, je weet dat die er ooit waren maar ze betekenen verder niets voor je.

Regelmatig herhaalde ik de test. Tot mijn opluchting merkte ik dat het nog steeds weg was. Het was lastig, zo'n lege hard disk, soms zelfs buitengewoon onpraktisch, maar dat was de prijs die ik moest betalen voor de vrijheid van een nu dat niet langer zat ingeklemd tussen het verleden en de toekomst.

Het laatste jaar begon ik me weer bezorgd te maken over kleine zaken, een jasje dat ik beter niet had kunnen kopen, een stukje dat ik allang klaar had moeten hebben, een uitleg die ik iets genuanceerder had moeten geven. Ik maakte me zorgen om niets, ik begon weer de oude te worden. Ik liet het niet in volle hevigheid toe en hoopte dat het vanzelf weer weg zou gaan. Maar het ging niet weg. Mijn tranen vanochtend waren voor Victor die ik miste en omdat de verdoving slechts tijdelijk bleek te zijn. Ik huilde omdat ik beter ben. Ik wel.

33. De gevlogen vogel

Twee jaar geleden was het niet weten een bevrijding. Het was lastig dat ik niet kon lezen en rekenen en dat ik van films en de televisie niets begreep, maar de nasleep van mijn encefalitis hield mijn leven toch licht en opgeruimd. Alleen het moment was echt. Ik hoefde niets van mezelf. Alleen weer te leren lopen, stap voor stap, zonder om te vallen. Nu loop ik zonder na te denken, even recht als vroeger, zelfs nog net iets gedecideerder. Ik lees weer en schrijf en plan en regel. Toch voel ik me niet meer de oude, want ik kan me niet goed herinneren hoe die oude was. Ik wil het ook niet weten, ik koester de illusie dat al het aangeleerde voorgoed is verdwenen, zoals een computervirus delen van een hard disc definitief uitwist. Jaren van aangeleerde kronkels en bochten zijn weg, slechts de kern is over.

Dat niet weten was niet altijd even praktisch, je wordt toch verwacht van bepaalde dingen op de hoogte te zijn. Maar ik vond het wel prettig te reizen zonder bagage, ik had het gevoel dat ik sneller vooruitkwam zonder het gesleep met die hutkoffer vol oude troep. Leven in het nu is de ultieme vrijheid.

Maar de laatste maanden merk ik dat ik echt beter aan het worden ben; de toekomst begint zich op te dringen en werpt regelmatig haar schaduw over het heden. Hoe zonnig ik me die toekomst ook probeer voor te stellen, ieder moment dat ik daar ben gaat af van het nu en dat is verdomde zonde. Daar komt bij dat ik, net als vroeger, me die toekomst niet altijd volkomen wolkeloos voorstel. Ik betrap mezelf er regelmatig op dat ik me zorgen maak, over een paspoort dat misschien niet klaar is voor ik op reis ga, over een stukje dat ik nog moet schrijven, een speech die ik nog moet voorbereiden. Ik maak me zorgen om niets. Dat is wel het ultieme bewijs dat ik weer de oude ben.

Verlangen is de motor die ons draaiende houdt, maar het is moeilijker te verlangen naar het onbekende, dan te hunkeren naar iets

dat we goed kennen, iets dat we aan den lijve hebben meegemaakt. Twee jaar geleden verlangde ik naar het jaar daarvoor toen ik alles nog wist en alles nog kon. Nu wil ik graag iets van die onschuld terug, ik verlang naar mijn eigen maagdelijkheid terwijl ik de eerste huwelijksnacht toch al lang achter de rug heb.

Alles altijd willen vasthouden. Dat maakte mijn leven vroeger zo zwaar en opnieuw betrap ik mezelf erop dat ik de hand wil leggen op wat er is, maar vooral op wat nog moet komen. Ik wil de toekomst voelen, ik wil haar nu al bezitten.

Dat altijd maar willen vasthouden maakt mijn hoofd tot de kleinste cel, er is geen benauwendere gevangenis dan die je voor jezelf bouwt. Nu ik weer met beide benen op de grond sta, kijk ik met weemoed naar de vogel die boven mijn hoofd vliegt, de vogel die ik zelf even was.

34. Nog steeds

Ik had ze al een tijd niet meer gezien, op de televisie en in de dokters-wachtkamer. De uitgemergelde lichamen. Maar afgelopen woensdag, Wereld Aids Dag, waren ze er weer. Niet *weer*, nog steeds, ze zijn nooit weg geweest, ik had ze alleen even niet gezien.

Ik kan met veel leren leven, mijn eigen impulsiviteit, de drie-zelregen in Nederland, de oude mannetjes die op het trottoir spugen in de Raval, maar met deze beelden kan ik niet leven. En zij ook niet. In mijn keukenkastje staan vijf potjes met medicijnen, medicijnen waardoor de mensen in Afrika net zo sterk en blakend zouden kunnen zijn als ik. Is er dan geen Federal Express naar dat continent? Waarom ik wel en zij niet?

Ik heb er drie dagen over nagedacht maar ben niet op een antwoord gekomen.

Ik wel, zij niet is kaal en koud en eenzaam, voor hen en voor mij.

Aan mijn ongeduld valt niet veel te doen, de regen in Nederland is, hoe graag ik dat ook zou willen, niet tegen te houden en daarnet gleed ik bijna uit over de fluim van een van de oude mannetjes. Maar de potjes in mijn keukenkast moeten zich vermenigvuldigen, zoiets is als eens eerder gebeurd als ik me niet vergis. In tegenstelling tot tweeduizend jaar geleden hoeft het dit keer geen wonder te zijn, ik weet zeker dat we een manier kunnen vinden waarop mijn potjes ook in de Afrikaanse kastjes kunnen komen.

Volgend jaar wil ik er minder zien op de televisie, ik wil er minder zien, zonder mijn ogen te hoeven sluiten.

35. Wereld Waskrijt Conferentie

De wandelgangen van het Impact Congres Centrum in Bangkok doen me denken aan een groot vliegveld: mensen uit de hele wereld lopen er rond, de meeste met koffertjes en tassen. Vrouwen in kleurige Afrikaanse jurken, mannen in lange gewaden, dames in sari's, heren in pak, anderen in T-shirt. Ik zie een tulband, gymschoenen en shorts, en dat allemaal behorend aan één persoon. Ik hoor Spaans, Swahili, Nederlands en vooral veel Badly Spoken English, de internationale taal.

We zijn allemaal op weg naar dezelfde bestemming. *Access for All* staat er op de rode vaandels met olifanten die over heel Bangkok verspreid zijn.

Het is een onwerkelijk gevoel dit virus met zoveel mensen te delen, mensen die er over het algemeen 'gewoon' uitzien, mensen aan wie niets raars te zien is, mensen zoals ik, maar dan met exotische hoofdtooi.

Tijdens de Gay Games in Amsterdam zei een vriend dat hij het zo bijzonder vond voor een paar dagen niet deel van een minderheid, maar *onder elkaar* te zijn. Ik kon me dat toen niet zo goed voorstellen, ik ben ik en dat is altijd een minderheid, een minderheid van één.

Maar misschien is het op deze Hiv Huishoudbeurs anders. Hiv is levensbedreigend en voor velen is het uitzonderlijk daar open over te kunnen zijn, de meeste van deze mensen kunnen thuis hun dramatische situatie niet onthullen. Wat hen werkelijk raakt blijft verzwegen, behalve bij een paar dapperen die gewoon niet hun mond kunnen houden. Hier in het Impact Centrum is het de bedoeling dat we niets verziigen, integendeel, we moeten praten, veel en luid.

En dat gebeurt. Maar er is een vraag die er echt toe doet. Hoe bereiken we dat iedereen toegang krijgt tot de medicijnen die ons leven kunnen redden? En daarop komt geen eenduidig antwoord. Een oplossing komt er alleen als alle betrokken partijen daar beter van worden.

Als er één flink verliest werkt het niet, zo zit de wereld nu eenmaal in elkaar, hoe graag we het ook anders zien. Degenen die nu verliezen, de tientallen miljoenen zonder toegang tot medicijnen, kunnen geen werkelijke druk uitoefenen, er is voor hen geen stok achter de deur om mee te dreigen. Een klein groepje Westerse activisten dat het voor hen denkt op te nemen door onwelgevallige sprekers de mond te snoeren zal zeker niet bijdragen aan een oplossing, integendeel.

Daar loop ik dus, *onder elkaar*, en misschien juist daarom vreselijk alleen.

Ik denk aan de vorige middag toen ik zat te tekenen met mijn vriendjes van het Mercy Centre, de kinderen met hiv waarvan de meeste hun ouders aan aids hebben zien sterven.

Ik had waskrijtjes meegenomen en gekleurd papier en tassen vol chocolade want het moest wel leuk worden, ook voor mij. Met het puntje van onze tong uit onze mond tekenden we gele huizen en rode kastelen, blauwe auto's, gele rijstvelden met oranje rivieren, groene bergen, meneren met grote hoofden en korte armpjes, prinsen en prinsessen met gouden kroontjes, broers, zussen, een hondje.

Om zes uur aten we: rijst met kip en bananen toe, en daarna kwam een verpleegster ons onze pillen geven, een handvol, een voor een. Ik had mijn eigen, grotemensendosis meegenomen in het plastic flesje waar *avond* op staat.

Toen we allemaal onze pillen hadden geslikt en de zon gingen tekenen, nooit hoog aan de lucht maar altijd half verscholen achter bergen en palmbomen, voelde ik me even niet meer zo alleen, voelde ik me even onder elkaar. In mijn ideale wereld zitten we met zijn allen te tekenen en nemen we allemaal onze pillen in om te kunnen blijven tekenen.

Ik moet vaker naar mijn vriendjes van het Mercy Centre, ik heb ze nodig.

NAWOORD

In de columns over hiv van Han Nefkens komt één aspect in diverse toonaarden aan bod: woede en frustratie over het feit dat hij als bevoorrechte Westerling over medicijnen en medische verzorging kan beschikken waar miljoenen andere hiv-geïnfecteerden van verstoken blijven, gewoonweg omdat ze 'op de verkeerde plaats zijn geboren'.

De vijftiende editie van de Wereld Aids Conferentie die in 2004 in Bangkok plaatsvond, was wat dat betreft voor hem een ommekeer. Nefkens vond, als kenner en verzamelaar van eigentijdse kunst, een manier om een bijdrage te leveren aan de aids-bestrijding. Hij was nauw betrokken bij de totstandkoming van twee tentoonstellingen die gehouden werden in The Queen's Gallery in Bangkok tijdens de conferentie. In een er van toonden Thaise kunstenaars en kunstenaars uit de regio voor het eerst in Azië werk geïnspireerd door hiv/aids. Samen met de Belgische conservator Hilde Teerlinck nam hij het initiatief voor een gelijktijdig te houden tentoonstelling waarin tien vooraanstaande internationale kunstenaars hun betrokkenheid bij deze problematiek vorm gaven in een werk dat in een gelimiteerde oplage werd gedrukt in de Ecole Supérieur d'Art de Mulhouse/le Quai in Frankrijk. Dit werk is te zien als een reizende tentoonstelling in verschillende musea in Europa en wordt als exclusief portfolio te koop aangeboden. Met de opbrengsten uit de verkoop van deze mappen worden projecten voor kinderen met hiv/aids in Thailand ondersteund.

Begin 2006 richtte Nefkens Art Aids op, een stichting die het principe van kunst schenkt leven voortzet.

Internationaal toonaangevende kunstenaars worden uitgenodigd een werk te maken, geïnspireerd door hiv/aids. Niet alleen de opbrengst uit verkoop, hoe belangrijk ook, zal ten goede komen aan internationale aidsprojecten. De werken zelf, en de presentatie ervan,

zijn voor Art Aids essentieel, en vormen een integraal onderdeel van de doelstelling die de bewustwording rond hiv/aids moet vergroten.

Het Art Aids Fund Thailand stelt medicijnen beschikbaar aan kinderen bij wie de behandeling die ze van de Thaise overheid ontvangen niet meer aanslaat. Deze nieuwe medicijnen zijn vaak op andere wijze niet te krijgen of slechts in doseringen die niet geschikt zijn voor kinderen waardoor ze veel last hebben van de bijwerkingen.

Het stigma van hiv is enorm in Thailand en het door Art Aids gesponsorde Art Camp is een van de weinige plaatsen waar een veilige en ontspannen omgeving wordt geboden waarin kinderen en hun familie ervaringen kunnen uitwisselen.

In december 2005 werd het Art Camp in de badplaats Pattaya gehouden, twee uur buiten Bangkok. Vijfendertig kinderen en hun verzorgers waren uitgenodigd voor dit kamp waarin vier kunstenaars onder leiding van een bekend acteur en presentator van kinderprogramma's op de Thaise televisie samen met de kinderen hebben getekend, geschilderd en batiks gemaakt.

Voor meer informatie: www.artaids

•••

Han Nefkens (1954) studeerde journalistiek in Frankrijk en de Verenigde Staten. In 1978 verhuisde hij naar Mexico, waar hij werkte als correspondent voor de Vara en IKON, en radioreportages maakte voor de VPRO. Momenteel woont en werkt hij nog steeds in het buitenland. Hij verzamelt hedenbdaagse kunst en geeft die in bruikleen aan musea zodat een groter publiek er van kan genieten.

Hij woont en werkt afwisselend in Bangkok, Amsterdam, Londen en Barcelona.

In 1995 verscheen zijn indringende roman 'Bloedverwanten' waarin de ziekte aids een belangrijke rol speelt. De columns uit dit boekje zijn deels eerder verschenen in *HivNieuws* en NRC Handelsblad.

hannekens@telefonica.net

